

**REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
W RZESZOWIE**

Rzeszów, 2012-02-17

al. Józefa Piłsudskiego 38, 35-001 Rzeszów

WOOS.4200.4.2012.AH-92

**Generalna Dyrekcja
Dróg Krajowych i Autostrad
Oddział w Rzeszowie
ul. Legionów 20, 35-959 Rzeszów**

Działając na podstawie art. 50 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.) oraz art. 71 ust. 2 pkt 2, art. 75 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.), wzywam do uzupełnienia Raportu o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia pn.: „Budowa drogi ekspresowej S19 Kuźnica – Barwinek na odc. Kielanówka – Barwinek (Granica Państwa) wraz z niezbędną infrastrukturą, budowlami i urządzeniami budowlanymi – od km 11+400 do km 96+535, dla wariantu przebiegu trasy WB1 -alternatywa”. Przedłożony raport należy uzupełnić w następującym zakresie:

1. Przedstawić ocenę stanu wód powierzchniowych jednolitych części wód narażonych na oddziaływanie planowanego przedsięwzięcia na podstawie: stanu ekologicznego, stanu fizykochemicznego, elementów hydromorfologicznych i warunków morfologicznych oraz ocenę wpływu realizacji i eksploatacji planowanego przedsięwzięcia na obecny stan tych wód.

Ocena wpływu planowanego przedsięwzięcia na stan wód zawierać winna:

- a) w oparciu o informacje ujęte w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (M.P. 2011 r., Nr 49, poz. 549), należy wskazać jaki cel ochrony wód obowiązuje względem części wód podlegającej oddziaływaniom. W przypadku gdy oddziaływanie może dotyczyć obszarów chronionych w rozumieniu Ramowej Dyrektywy Wodnej (2000/60/EC), wskazać należy cele dla danych obszarów. W przypadku gdy dla danej części wód obowiązuje więcej niż jeden z celów wskazać należy cel bardziej restrykcyjny,
- b) należy określić potencjalne oddziaływania na cele ochrony wód zidentyfikowane w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły przy uwzględnieniu wskaźników oceny stanu wód,
- c) należy wyjaśnić wpływ zmian w charakterystyce fizycznej na parametry potencjału/stanu wód, który należy osiągnąć/zachować,
- d) należy wskazać w jaki sposób w odniesieniu do parametrów decydujących o możliwości osiągnięcia celu dla danej części wód, podjęto działania ukierunkowane na maksymalne złagodzenie skutków danego przedsięwzięcia dla określonego celu. W przypadku gdy wdrożenie potencjalnych środków minimalizujących nie jest możliwe, należy uzasadnić dlaczego. (Metody ograniczenia niekorzystnego wpływu powinny zostać zaprezentowane w kontekście parametrów stanu wód, względem których oceniana była istotność oddziaływania wynikającego ze zmian w charakterystyce fizycznej części wód),
- e) należy wykazać, iż oddziaływania danego przedsięwzięcia, z uwagi na ich charakter i zakres nie kolidują z osiągnięciem celów ochrony w innych częściach wód w tym samym

obszarze dorzecza.

2. Przedstawić charakterystykę elementów hydromorfologicznych wód powierzchniowych na odcinkach kolizji z projektowaną drogą, (system hydrologiczny – ilość i dynamika przepływów, połączenie z częściami wód podziemnych, ciągłość cieku, warunki morfologiczne – głębokość rzeki i zmienność szerokości, struktura i skład podłoża, struktura strefy nabrzeżnej).

3. Przedstawić analizę wpływu planowanego przedsięwzięcia, na etapie jego realizacji i eksploatacji na morfologię cieków, z którymi koliduje projektowana droga.

4. Przedstawić analizę wpływu planowanego przedsięwzięcia na warunki przepływu wód powodziowych, problem powstania terenów bezodpływowych w wyniku odcięcia części obszarów zalewowych od rzeki, problem przelewania się wód powodziowych przez przejścia dla zwierząt, problem ochrony przed powodzią na przeciwległym brzegu rzeki w związku z ograniczeniem terenów zalewowych, na odcinkach gdzie projektowana droga przebiega w strefie zalewu wody $Q_{1\%}$ (miejscowości Równe i Nowa Wieś).

5. Przedstawić analizę wpływu planowanego przedsięwzięcia na hydrologię odbiorników wód opadowych i roztopowych odprowadzanych z powierzchni projektowanej drogi (problem przelewania się wód z odbiorników, wzrost zagrożenia powodziowego) oraz cieków, na których planowana jest budowa obiektów mostowych (problem spiętrzenia wód). W raporcie ograniczono się do stwierdzenia, że w tym zakresie obiekty zostaną zaprojektowane zgodnie z wymogami rozporządzenia i w uzgodnieniu z regionalnym zarządem gospodarki wodnej.

6. Wyjaśnić w jaki sposób uwzględniono zapisy „Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły” na odcinkach, gdzie projektowana droga koliduje z przedsięwzięciami planowanymi w ramach przedmiotowego programu (w raporcie ograniczono się do zadania polegającego na budowie zbiornika Dukla).

7. Wskazać lokalizację zbiorników infiltracyjnych, retencyjno–infiltracyjnych, retencyjnych (odnieść się do terenów zdefiniowanych w raporcie jako konfliktowe ze względu na ochronę wód podziemnych).

8. Przedstawić analizę wpływu planowanego przedsięwzięcia na bilans wodny terenów przyległych do projektowanej drogi, również w przypadku budowy tuneli (określić konfliktowe odcinki drogi, wskazać kryterium wyboru i ocenę wpływu na dotychczasowe stosunki wodne kształtujące się na terenach przyległych - skala oddziaływań, ryzyko i prawdopodobieństwo wystąpienia, działania minimalizujące). Analiza w raporcie ograniczona została do stwierdzenia, że zmiany takie nastąpią.

9. Przedstawić koncepcję odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych z terenów Miejsc Obsługi Podróżnych I, II, III, uwzględniając charakter instalacji przewidzianych do realizacji w ramach planowanego przedsięwzięcia m. in. budowę stacji paliw, miejsc postoju dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne.

10. Przedstawić koncepcję oczyszczania ścieków komunalnych odprowadzanych z terenu Miejsc Obsługi Podróżnych (opis technologii oczyszczania ścieków).

11. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 16, poz. 87) do podziału źródła liniowego stosuje się dwie metody. Określić, którą z nich posłużono się przy obliczaniu emisji pochodzącej z procesów spalania paliwa w silnikach samochodowych (art. 66 ust. 1 pkt 8 ww. ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko). Przedstawić tok obliczeń wyznaczenia tej emisji.

12. W obliczeniach rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w powietrzu należy uwzględnić emisję dwutlenku siarki z procesu spalania paliw w silnikach samochodowych.

13. Przedstawić czytelne załączniki graficzne z naniesionymi izoliniami stężeń maksymalnych dwutlenku węgla, dla etapu realizacji przedsięwzięcia oraz tlenków azotu, związanych z eksploatacją przedsięwzięcia.

14. Odnieść się do występującego przekroczenia stężenia jednogodzinnego dwutlenku

azotu podczas realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia. Zagadnienie to nie zostało przeanalizowane w raporcie.

15. Wyjaśnić, na jakiej podstawie do obliczeń emisji pochodzącej z procesu spalania paliwa w silnikach samochodowych na etapie eksploatacji przedsięwzięcia, przyjęto wysokość punktu emisji na poziomie 2,6 m.

16. Wyjaśnić, dlaczego emisja maksymalna w podokresie I jest równa emisji maksymalnej podokresu II, skoro czas trwania pory w ciągu doby jest różny (12 godz. i 4 godz.).

17. Mając na uwadze kolizyjność projektowanej budowy drogi z obszarami górnictwami, należy odnieść się do konieczności zapewnienia dostępu i możliwości jak najdłuższego korzystania ze złóż, które wynikają pośrednio m. in. z art. 125 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) tj. „*Złoża kopalin podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym kopalin towarzyszących*”. Ochronę złóż można w tym przypadku rozumieć jako ochronę terenów ich występowania przed takim zagospodarowaniem, które uniemożliwiłoby dostęp do złoża lub jego części.

18. Należy określić przewidywane zapotrzebowanie na kruszywo oraz wyjaśnić czy zasoby złóż występujących w najbliższej okolicy projektowanej drogi zaspokoją wskazane zapotrzebowanie oraz czy kruszywo posiadać będzie parametry odpowiednie do stosowania do planowanych prac. Ponadto należy wskazać złoża, z których możliwe będzie pozyskiwanie kruszywa w wystarczającej ilości dla projektowanej drogi. Analiza tego zagadnienia ma znaczący wpływ na określenie kosztów budowy drogi w późniejszym etapie procesu inwestycyjnego.

19. Mając na uwadze, że prowadzenie sieci komunikacyjnych przez czynne osuwiska przyczynia się do znacznych strat finansowych, stabilizacja osuwisk jest kosztowna, a prowadzone prace rekonstrukcyjne i utrzymaniowe dróg przyczyniają się do zwiększenia niestabilności stoków osuwiskowych i przyspieszenia ruchów masowych, należy wykonać analizę zasadności wyboru lokalizacji wybranego wariantu drogi, w której należy odnieść się nie tylko do liczby i powierzchni osuwisk, ale również ich ruchomości.

20. Wyjaśnić na czym miałyby polegać planowany monitoring procesów osuwiskowych.

21. W raporcie wskazując potrzebę ochrony akustycznej, należy wskazać kilometraże lub zakresy kilometraży występowania zabudowy wymagającej ochrony pod względem akustycznym. Dodatkowo zauważa się, że tabela 6.1.8 zawierająca orientacyjne lokalizacje ekranów akustycznych m. in. dla wnioskowanego wariantu WB1 alt, nie wskazuje na potrzebę budowy tych zabezpieczeń w miejscach, w których ich budowa jest zasadna, na podstawie zakresu izolinii przedstawionych na rysunkach 16/1 – 16/47. Zgodnie z tymi rysunkami, celowość budowy zabezpieczeń akustycznych przy przedmiotowej drodze występuje również ok. km. 11+400 strona lewa, 12+500 strona lewa, 17+100 strona lewa, 21+000 strona lewa i prawa, 23+300 strona lewa, 23+500 strona prawa, 24+800 strona lewa, 25+600 strona lewa i prawa, 26+100 strona prawa, 28+000 strona lewa i prawa, 28+300 strona lewa, 28+600 strona prawa, 29+000 strona prawa, 29+700 strona prawa, 29+800 strona lewa, 30+400 strona lewa, 31+500 strona prawa, 32+100 strona prawa, 38+500 strona lewa, 41+200 strona lewa i prawa, 41+800 strona lewa i prawa, 45+800 strona lewa i prawa, 48+300 strona prawa, 51+800 strona prawa, 53+100 strona lewa, 54+000 strona lewa, 56+300 strona lewa, 57+500 strona lewa i prawa, 58+000 strona lewa, 58+800 strona prawa, 59+200 strona lewa, 67+400 strona prawa, 68+400 strona prawa, 70+800 strona lewa i prawa, 72+600 strona prawa, 76+000 strona prawa, 76+900 strona prawa, 79+400 strona prawa, 80+300 strona lewa i prawa, 81+300 strona lewa, 83+200 strona lewa i prawa. Ponadto w tabeli zaproponowano ekran akustyczny w ok. km 90+600 pomimo że przebiegi izolinii nie wskazują na możliwość wystąpienia ponadnormatywnego oddziaływania na tereny chronione pod względem akustycznym.

22. Podać adresy lub numery ewidencyjne działek (z nazwą gminy, miejscowości, obrębu), na których usytuowane są budynki przeznaczone do wyburzenia w ramach realizacji zadania.

Ponadto należy zweryfikować mapy zasięgów hałasu dla wariantu realizacyjnego pod względem zaznaczonych budynków przeznaczonych do wyburzenia (np. mapa 16/29, 16/30) ponieważ część z nich leży w dużej odległości od pasa terenu przeznaczonego pod przedsięwzięcie (również wg map ewidencyjnych), a są one zaznaczone jako przeznaczone do wyburzenia, natomiast część budynków, które na załącznikach kwalifikowałyby się do wyburzenia lub ochrony pod względem akustycznym, nie została do takich zakwalifikowana.

23. Wyjaśnić i uzasadnić rozbieżności dotyczące zajętości terenu, jaka nastąpi w związku z realizacją zadania. Przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie zaznaczony na podkładzie ewidencyjnym, wykracza w wielu miejscach (np. okolice Węzła „Babica” lub obiektu MS 1/11) poza granice zilustrowane na mapach zasięgu hałasu lub uwarunkowań środowiskowych dołączonych do raportu, czy innych ilustrujących przebieg drogi w terenie.

24. Wyjaśnić, czy w ramach realizacji zadania wystąpi konieczność wyburzenia budynku zlokalizowanego na działce ew. nr 571 w miejscowości Orzechówka, gmina Jasienica Rosielna oraz uzasadnić podjęte rozwiązania techniczno-budowlane w tym rejonie.

Poniższe uwagi odnoszą się nie tylko do wariantu preferowanego, lecz do wszystkich przedstawionych w raporcie wariantów przedsięwzięcia.

25. Uzupełnić charakterystykę przedsięwzięcia i warunki użytkowania terenu w fazie budowy i eksploatacji lub użytkowania poprzez wskazanie w formie graficznej i opisowej na tle opisanych zasobów przyrodniczych, w tym: korytarzy ekologicznych, terenów wrażliwych, cennych przyrodniczo (np. dolina Jasiołki):

a) zajętości terenu na potrzeby realizacji przedsięwzięcia, niezbędnej infrastruktury, budowli i urządzeń budowlanych (węzły, MOP, OU, przełożenia odcinków gazociągów, linii energetycznych, budowa podpór itd.),

b) wykluczenia lokalizacji zaplecza budowy, placów składowych, parkingów, tras dojazdowych maszyn i materiałów budowlanych do placu budowy itp., w tym z uwzględnieniem powyższych cennych przyrodniczo terenów,

c) ilości drzew i powierzchni krzewów przeznaczonych do wycinki, długości odcinków drogi przebiegających przez tereny leśne, szerokości pasa przeznaczonego pod wycinkę,

d) miejsca składowania i sposobu przechowywania warstwy próchnicznej zdjętej z placu budowy, miejsca składowania i sposobu zagospodarowania mas ziemnych,

e) szczegółów procesu wiercenia tuneli, sposobu postępowania z całą wydobytą kubaturą materiału z drążenia. W raporcie podano, iż bardzo istotną częścią robót tunelowych jest odpowiednie przygotowanie i organizacja prac, przygotowanie zaplecza technicznego, w tym organizacja transportu maszyn i paliw itp. – wskazać dobre praktyki w tym zakresie oraz sposób organizacji ww. zamierzenia,

f) zakresu ingerencji w ciekły wodne i ich doliny (tymczasowe i trwałe) np. czy prowadzone będą regulacje cieków, pogłębianie, umocnienia brzegów i dna, przekładanie koryta, jeżeli tak, to w jakim zakresie, na jakiej długości, przy użyciu jakich materiałów, przy wykorzystaniu jakiego sprzętu, czy ze stanowisk brzegowych itp.,

g) koncepcji urządzenia zieleni przydrożnej (gatunki, liczba, szerokość pasa nasadzeń itp.), sposobu zagospodarowania i utrzymywania poboczy, przy czym należy wziąć pod uwagę aspekt śmiertelności zwierząt na drogach (zauważenie pojazdu przez zwierzę i odwrotnie) oraz aspekt tworzenia nowych mikrosiedlisk.

26. Zweryfikować i uzupełnić listę oddziaływań (pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótko-, średnio-, długoterminowych, stałych i chwilowych) generowanych przez przedmiotowe przedsięwzięcie na poszczególne elementy przyrodnicze i ich skutków, na etapie realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia, takich jak np. przekształcenie siedlisk przyrodniczych, utrata gatunków charakterystycznych (związane np. ze zmianą stosunków wodnych, zagęszczeniem gleby, wkraczaniem roślin o większej odporności na szkodliwe czynniki zewnętrzne, itp.), wzrost presji drapieżników przy drogach skutkujący zmianą zagęszczenia gatunków stanowiących ich ofiary, obniżenie jakości i atrakcyjności siedlisk

gatunków (nie tylko utrata), wzrost ruchu na nieuczęszczanych dotąd drogach, szczególnie przecinających trasy migracji płazów, skutki oddziaływania związane z utrzymaniem/ochroną drogi i infrastruktury towarzyszącej, w tym konieczność przepychów kruszywa na Jasiołce, likwidacji odsypisk, konieczność regulacji tej rzeki i tego konsekwencje dla poszczególnych gatunków i siedlisk, zawężanie przekroju doliny dostępnej dla rzeki i przecinanie komunikacji wzdłuż cieków, w aspekcie trwałego przekształcenia nadrzecznej przestrzeni doliny i ograniczenia terasy zalewowej rzeki, czego konsekwencją jest oddziaływanie na samo koryto rzeki – jej ekosystem i funkcjonujące w jego obrębie gatunki, upośledzenie migracji wzdłuż cieków, zabór/upośledzenie korytarza ekologicznego jakim są koryta rzek i ich doliny, wzdłuż których biegnie trasa, szczególnie Jasiołki, skutki oddziaływania łącznego z innymi przedsięwzięciami, np. wydobycie i dowóz kruszywa, wytwarzanie mas bitumicznych na potrzeby budowy przedsięwzięcia i inne, które należy zdiagnozować, w tym w oparciu o literaturę tematu. Powyższa lista zagrożeń to jedynie przykłady, nie zamknięty katalog oddziaływań.

27. W raporcie wskazano, iż nadrzędnym celem przedsięwzięcia jest m. in. „*umożliwienie aktywizacji gospodarczej terenów zlokalizowanych na tzw. ścianie wschodniej m. in. w sąsiedztwie drogi*”. W związku z powyższym należy zdiagnozować wszystkie możliwe oddziaływania związane ze wskazaną aktywizacją gospodarczą, w tym szczegółowo odnieść się do oddziaływań wynikających z udostępnienia terenu i jego przekształcenia, stymulowania procesów urbanizacyjnych (szczególnie w aspekcie wzmożenia bariery ekologicznej), utraty, obniżenia jakości, fragmentacji siedlisk, upośledzenia funkcjonowania korytarzy ekologicznych i funkcjonowania wszystkich środków minimalizujących (szczególnie przejść dla zwierząt i in.).

28. Na potrzeby zdiagnozowania wszystkich oddziaływań dokonać analizy zapisów dokumentów planistycznych (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i lokalizacji inwestycji celu publicznego), które obejmują tereny znajdujące się w zasięgu oddziaływania (w tym skumulowanego) planowanego przedsięwzięcia, pod kątem wystąpienia konfliktów przestrzennych, w szczególności w następujących aspektach: wzmocnienie efektu bariery, utrata siedlisk, dalsze obniżanie drożności i funkcjonalności korytarzy ekologicznych, szczególnie o randze międzynarodowej (m. in. ich zabudowa), upośledzenie funkcjonalności środków minimalizujących (głównie przejść dla zwierząt poprzez zabudowę w rejonie najść).

a) dogłębnej analizie należy poddać teren gminy Dukła, która posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla całego swojego terenu. W ramach powyższego szczególną uwagę należy zwrócić na zbiornik Dukła (przyjmując jego maksymalne parametry), generujący oddziaływania mogące kumulować się z oddziaływaniami ocenianego przedsięwzięcia.

b) dokonać szczegółowej analizy planowanej zmiany Studium gminy Dukła, którą wprowadza się dodatkowe obciążenia dla środowiska, m. in. nowe zagospodarowanie terenów rolnych np. ich przeznaczenie pod zabudowę.

29. Omówić, z wykorzystaniem literatury tematu możliwą skalę, zasięg, intensywność wystąpienia poszczególnych oddziaływań i ich skutków.

30. Przedstawić opisowo i graficznie zasięgi oddziaływania planowanego przedsięwzięcia w odniesieniu do poszczególnych elementów/grup przyrodniczych, wskazać kryteria (szczególnie przyrodnicze) oraz rodzaje oddziaływań, na podstawie których wyznaczono te zasięgi (w oparciu o jedno, czy wiele kryteriów, czy wzięto pod uwagę wszystkie rodzaje oddziaływań). Zweryfikować, czy zakres przestrzenny terenu, w obrębie którego prowadzono rozpoznanie ww. elementów/grup przyrodniczych w pełni koresponduje z zasięgiem oddziaływania. Zweryfikować, w tym w oparciu o literaturę tematu, czy katalog zdiagnozowanych oddziaływań i kryteriów przyrodniczych pozwolił na wyznaczenie maksymalnych granic zasięgu. W sytuacji, gdy weryfikacja powyższego wykaże braki,

koniecznym będzie wyznaczenie nowego zasięgu oddziaływania i dokonanie adekwatnego opisu elementów przyrodniczych i oceny oddziaływania na nie.

W raporcie brak wskazania wszystkich zasięgów oddziaływania, podano niepełną listę kryteriów ich wyznaczenia oraz brak jest uzasadnienia poprawności ich wyboru (np. przyjęcie izofony 50 dB, na podstawie badań z Holandii, jako granicy strefy oddziaływania na ptaki, nie wskazano, na jakie gatunki ptaków wpływ hałasu badano i na ile te wyniki można uznać za miarodajne przy badaniu wpływu na gatunki występujące w zasięgu oddziaływania omawianego przedsięwzięcia oraz czy przyjęcie izofony 50 dB to jedyne kryterium ustalenia zasięgu oddziaływania na ptaki).

31. Wyjaśnić i uzasadnić zróżnicowanie wielkości terenu, w obrębie którego prowadzono rozpoznanie elementów przyrodniczych i obszarów Natura 2000. Wyjaśnić odcinkowe zróżnicowanie tej wielkości oraz powód różnego wyznaczania odległości (w niektórych wypadkach wyznaczono odległości od każdego wariantu, w niektórych od drogi krajowej Nr 9),

Przykład: Inwentaryzacja herpetofauny była prowadzona na trzech odcinkach: od węzła Kielanówka do m. Dukla – inwentaryzacja w pasie o szerokości 1 km (po 500 m w każdą stronę od każdego wariantu), na odcinku Dukla – Tylawa – w promieniu 5 km od istniejącej drogi krajowej Nr 9; natomiast na odcinku od m. Tylawa – Barwinek – w promieniu 500 m od istniejącej drogi nr 9.

32. Szczegółowo opisać/uzupełnić metodykę prowadzenia obserwacji poszczególnych elementów przyrodniczych (bezkęgowce, ryby, płazy, gady, ptaki, ssaki, siedliska przyrodnicze, gatunki roślin objęte ochroną) oraz:

- a) wskazać, pod kątem występowania jakich gatunków prowadzona była inwentaryzacja,
- b) wskazać, czy ta sama metodyka stosowana była do wszystkich przedstawicieli danej grupy zwierząt (mając na uwadze duże zróżnicowanie pod względem biologii i ekologii gatunków w obrębie niektórych grup); w odniesieniu do płazów wskazać, która z wymienionych metod identyfikacji (odławianie ręczną siatką larw lub osobników młodocianych, liczenie jaj, nocny monitoring tokowisk płazów, nasłuchy tokujących samców) stosowana była w odniesieniu do jakich gatunków; określić czy zakres przestrzenny obserwacji fauny, zwłaszcza ssaków, uwzględniał wielkość arealów osobniczych, dystansów, na które migrują itp.,
- c) przedstawić daty wizyt w terenie, porę dnia, czas trwania, warunki pogodowe panujące podczas inwentaryzacji oraz informacje o wszelkich innych czynnikach mających wpływ na wyniki inwentaryzacji i pozwalających na weryfikację prawidłowości jej przeprowadzenia oraz wiarygodności uzyskanych wyników, np. jak wyglądały poszukiwania potencjalnych miejsc rozrodu płazów, jak rozpoznano moment przystąpienia do masowych migracji wczesnowiosennych, na jakiej podstawie dokonano wyboru ilości i lokalizacji drzew, w obrębie których prowadzono rozpoznanie pachnicy dębowej itp.,
- d) uzasadnić, iż stosowane metody obserwacji i identyfikacji są odpowiednie, skuteczne w wykrywaniu danego gatunku, udowodnić, iż zastosowana metodyka pozwala na uzyskanie wyników niezbędnych i adekwatnych do dokonania oceny oddziaływania,
- e) przedstawić udział przestrzenny i czasowy poszczególnych obserwatorów w prowadzonych obserwacjach, w tym wskazać (opisowo i graficznie) trasy przemarszu i punkty obserwacyjne,
- f) wskazać, czy wykonywano zdjęcia fitosocjologiczne, jeżeli tak, należy wskazać ich ilość, miejsca lokalizacji i termin wykonania, powierzchnię zdjęcia,
- g) wyjaśnić, na jakiej podstawie „*inwentaryzowano siedliska [...] zimowania płazów i gadów*” (prace terenowe prowadzone były w okresie 30 kwietnia – 30 czerwca), z tym że przy dalszej prezentacji wyników nie przedstawia się informacji o występowaniu przedstawicieli gadów i miejscach ich bytowania w jakimkolwiek charakterze,
- h) wyjaśnić, czym „*szczegółowa inwentaryzacja ptaków*” na odcinku Dukla – Tylawa i Tylawa – przejście graniczne w Barwinku, w aspekcie szczegółowości, różniła się od obserwacji prowadzonej na pozostałym odcinku, uzasadnić to różnicowanie,

i) wyjaśnić, na czym polegały prace terenowe „ukierunkowane na śledzenie szlaków migracji ssaków”, szczegółowo opisać prace terenowe, których celem było wyznaczenie lokalnych i regionalnych korytarzy ekologicznych,

j) wskazać, jaki teren brano pod uwagę rozpoznając bytowanie rysia (w raporcie, w odniesieniu do „Ostoi Jaślickiej” podano, iż „według dostępnych danych – nie stwierdzono występowania rysia” oraz „W sąsiedztwie planowanej drogi nie stwierdzono występowania gatunku”).

33. Wykazać, iż rozpoznanie flory aspektu wiosennego na podstawie literatury, dodatkowo „w miarę możliwości”, jest wystarczająco szczegółowe do prognozowania oddziaływań, w szczególności w aspekcie niszczenia gatunków objętych ochroną. Uzasadnić brak potrzeby przeprowadzenia obserwacji terenowych w tym zakresie.

W odniesieniu do inwentaryzacji szaty roślinnej w raporcie wskazano, iż prace terenowe były prowadzone w sierpniu i we wrześniu 2008 r, a ich późny termin wykonania, mógł mieć wpływ na wyniki inwentaryzacji w odniesieniu do niektórych chronionych gatunków roślin, tzw. geofitów. Wskazano jednocześnie ich stanowiska „...w miarę możliwości...” na podstawie literatury.

Metodyka prowadzenia obserwacji poszczególnych elementów przyrodniczych nie została opisana w ogóle lub jest niepełna. Brak opisu metodyki nie pozwala na weryfikację wiarygodności uzyskanych wyników. Szereg informacji o występowaniu lub braku występowania danego gatunku nie jest poprzedzony opisem sposobu jego inwentaryzowania, np. brak opisu szczegółów inwentaryzacji, na podstawie której stwierdzono o braku kolizji przedsięwzięcia ze stanowiskami skójki gruboskorupowej czy brzanki. Dodatkowo wymienia się powyższe gatunki jako te, które mogą bytować w ciekach przecinanych analizowaną drogą, a następnie pojawiają się informacje nie będące już przypuszczeniem, o braku kolizji przedsięwzięcia ze stanowiskami tych gatunków. Wątpliwości budzą niektóre ze stosowanych metod, np. „tropienia w okresie letnim”, których wynikiem są informacje zarówno o występowaniu kreta, ryjówki aksamitnej, nornicy rudej, czy myszy polnej oraz o braku występowania wilka i rysia: „w trakcie inwentaryzacji nie stwierdzono aktualnie stałego występowania obu gatunków w tym obszarze”. Nie wskazano jaka jest efektywność takiego działania podczas jednosezonowych, letnich badań, czy jest to metoda właściwa do rozpoznania wszystkich ww. gatunków, na ile można uzyskać dzięki jej stosowaniu wiarygodne, reprezentatywne wyniki, szczególnie odnośnie występowania ssaków drapieżnych. Z kolei w odniesieniu do nietoperzy podano, że „podczas prowadzenia inwentaryzacji ich obecności nie stwierdzono” natomiast brak jest opisu metod identyfikacji, które w przypadku tego rzędu ssaków są specyficzne.

34. Wskazać, na ile dane o zasobach przyrodniczych, nie pochodzące z inwentaryzacji, którymi się posłużono, są szczegółowe i można je odnieść do lokalizacji przedmiotowego przedsięwzięcia. Czy są w skali umożliwiającej wykorzystanie ich na potrzeby oceny oddziaływania przedsięwzięcia. Należy ocenić ich aktualność, określić charakter (np. dane będące wynikiem inwentaryzacji, dane ogólne o walorach przyrodniczych, dane o formach ochrony przyrody itp.) wszystkich informacji, które uzyskano z publikacji i opracowań specjalistycznych, urzędów gmin, nadleśnictw itd. Wskazać, które dane przyrodnicze, prezentowane w raporcie, pochodzą z inwentaryzacji przyrodniczej, a które z innych źródeł.

35. Przedstawić dane, które uzyskano z komend policji odnośnie kolizji zwierząt na drodze krajowej Nr 9.

36. Ocenić stopień rozpoznania terenu pod kątem przebiegu szlaków migracji zwierząt (wszystkich grup), z wyszczególnieniem ich kluczowych fragmentów oraz obszarów konfliktowych. Wyjaśnić, jaki wpływ na kompletność danych, które wykorzystywano do oceny oddziaływania ma brak pełnych informacji od wszystkich nadleśnictw. Wskazać teren, który przedstawiono nadleśnictwom do przeanalizowania pod kątem występowania szlaków migracji zwierząt. Wskazać na załączniku graficznym, które ze wskazanych szlaków

migracyjnych wykorzystywane są przez jakie gatunki zwierząt lub grupy zwierząt. Wskazać rozmieszczenie obszarów siedliskowych fauny, szlaki i kierunki przemieszczania się zwierząt.

37. Przedłożyć kompletne wyniki inwentaryzacji wilków i rysy prowadzone w ramach projektu badawczego PAN Zakładu Badania Ssaków w Białowieży, które pozyskano i wykorzystano na potrzeby oceny oddziaływania (przedłożono tylko załącznik graficzny z zasięgami występowania watah wilka). Wskazać szlaki i kierunki przemieszczania się tych drapieżników.

38. Wskazać odcinki kluczowe przecinanych korytarzy ekologicznych tj. odcinki o trudnych do realizacji skutecznych działaniach minimalizujących (odcinki, w obrębie których, pomimo budowy przejść dla zwierząt wystąpią znaczące skutki fragmentacji środowiska).

39. Przedstawić przyrodniczą charakterystykę cieków, w obrębie których dojdzie do ingerencji w związku z planowanymi pracami.

40. Przedstawić informacje o występowaniu na obszarze objętym zasięgiem oddziaływania przedsięwzięcia, ważnych stanowisk rzadkich, zagrożonych i chronionych gatunków grzybów.

Brak w raporcie jakiegokolwiek informacji o występowaniu grzybów.

41. Wskazać kilometraż drogi, w którym zdiagnozowano chronione gatunki roślin (stanowiska, płaty) i siedliska przyrodnicze oraz obszary cenne przyrodniczo. Określić stan zachowania poszczególnych płatów siedlisk przyrodniczych w granicach obszarów Natura 2000, w obrębie których są przedmiotami ochrony.

42. W raporcie wskazano, iż w fazie budowy przedsięwzięcia przewiduje się zniszczenie określonej ilości stanowisk roślin objętych ochroną. Należy wskazać skalę tych zniszczeń, powierzchnię, która ulegnie zniszczeniu, określić jaki stanowi ona procent całego płata, jaki będzie stopień jego fragmentacji i izolacji.

43. W raporcie wskazano „*powierzchnię typu siedliska, która zostanie zniszczona w trakcie realizacji*”. Należy również wskazać, jaka powierzchnia siedliska przyrodniczego (w granicach obszaru Natura 2000, w którym jest ono chronione) zostanie przekształcona, zdegradowana, zubożona itp. Wskazać skalę, kierunek tego zjawiska w odniesieniu do poszczególnych siedlisk przyrodniczych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na siedliska priorytetowe.

44. Przedstawić informacje o występowaniu na obszarze objętym zasięgiem oddziaływania przedsięwzięcia ważnych stanowisk rzadkich, zagrożonych i chronionych gatunków bezkręgowców, innych, niż będące przedmiotem ochrony obszarów Natura 2000.

45. Dokonać weryfikacji wyników inwentaryzacji pachnicy dębowej. Wyjaśnić, na ile stwierdzenie jednego siedliska tego gatunku (aleja robinii akacjowej) na tak znacznym obszarze objętym badaniami, może odzwierciedlać rzeczywiste jego występowanie, biorąc pod uwagę, iż gatunek ten jest stosunkowo często spotykany.

46. Wyjaśnić, jak zostały uwzględnione w ocenie oddziaływania na środowisko zalecenia zawarte w „*Prognozie oddziaływania na środowisko skutków realizacji Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011 – 2015*”, w której stwierdzono możliwość wystąpienia w związku z realizacją „Programu” znaczącego oddziaływania na gatunki owadów – nadobnicę alpejską, poczwarówkę zwięzłą, a w ślad za tym wskazano na konieczność sporządzenia szczegółowej inwentaryzacji, a następnie wykonanie oceny oddziaływania ze zwróceniem uwagi na oddziaływania skumulowane.

47. Wskazać charakter wykorzystania (np. miejsce tarła) i znaczenie odcinków cieków, zbiorników wodnych itp. znajdujących się w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia dla ichtiofauny, szczególnie narażonych na oddziaływanie. Zwaloryzować pod względem występowania ichtiofauny badany teren, podać źródła informacji odnośnie występowania lokalnej ichtiofauny.

48. Mając na uwadze, iż inwentaryzacja herpatofauny prowadzona była na różnych odcinkach drogi w pasie terenu o trzech różnych szerokościach, wyjaśnić, dlaczego wyniki tej inwentaryzacji przedstawiono w podziale na dwa odcinki – północny i południowy (dla

szerokości pasa terenu wynoszącego 1 km dla każdego wariantu). Wyjaśnić, jak powyższe koresponduje z faktem, iż jak zadeklarowano wcześniej w raporcie, obserwacje na odcinku Dukla – Tylawa prowadzono w pasie terenu o szerokości po 5 km od DK 9, a więc nie objęto w całości terenu na wschód od wariantu WA alt i zachód od WB (dla których, jednak przedstawiono wyniki). Powyższe jednoznacznie wyjaśnić. Dane odnośnie występowania herpetofauny przedstawić w sposób nie budzący wątpliwości.

49. W raporcie wskazano, iż zlokalizowano „*ważne miejsca bytowania i rozrodu gadów*”, w tym „*siedliska żerowania i zimowania*” natomiast nie wskazano lokalizacji tych siedlisk. Podano jedynie, iż „*w strefie bezpośredniego wpływu przedsięwzięcia, mimo poszukiwań nie zinwentaryzowano gatunków gadów, należy jednak przypuszczać, że może tu lokalnie występować zaskroniec (Natrix natrix) objęty ochroną gatunkową oraz jaszczurka zwinka (Lacerta agilis), jaszczurka żyworódka (Zootoca vivipara), żmija zygzakowata (Vipera berus)*”. Należy jednoznacznie stwierdzić występowanie/brak występowania gadów (poszczególnych gatunków) w strefie bezpośredniego wpływu. Wskazać zdiagnozowane miejsca bytowania, rozrodu, żerowania i zimowania gadów. Wskazać charakter stwierdzeń gadów, w poszczególnych lokalizacjach, ich szacunkową liczebność, zagęszczenie. Określić znaczenie tego terenu dla poszczególnych gatunków, znaczenie lokalnej populacji dla gatunku. Dokonać waloryzacji terenu pod kątem występowania gadów.

50. Wskazać miejsca, gdzie prognozowane jest wystąpienie największego ryzyka śmiertelności gadów i płazów w wyniku kolizji z pojazdami. Wyjaśnić, czy na potrzeby zdiagnozowania tych miejsc prowadzono obserwacje np. na sąsiadujących z projektowanym przedsięwzięciem drogach. Wskazać te miejsca (odcinki dróg, szczególnie DK9) i przedstawić wyniki tych obserwacji.

51. Zweryfikować dane o braku występowania w części północnej w wariantach WA i WA alt oraz WB, WB alt i WB1 alt, w pasie drogowym planowanego przedsięwzięcia miejsc bytowania płazów. W raporcie wskazuje się, że: „*Na podstawie aktualnych danych można wnioskować, iż na tym odcinku nie zachodzi bezpośrednio zniszczenie siedlisk preferowanych przez poszczególne gatunki płazów chronionych*” – jednakże droga przecina doliny cieków, a więc siedliska dogodne do bytowania płazów.

52. Uzupełnić opis płazów o szczegółowe informacje o występowaniu tej grupy zwierząt w pasie o szerokości 1 km od granic linii rozgraniczającej przedsięwzięcie po obu stronach (po 1 km z każdej strony), w całym okresie aktywności – tj. od migracji godowych rozpoczynających się przeważnie w marcu (lub przełom luty/marzec) do migracji jesiennych na zimowiska, które kończą się przeważnie w październiku, przy czym dokładny okres aktywności determinują warunki termiczne, co należy uwzględnić prowadząc inwentaryzację. Przedstawić metodykę prowadzenia obserwacji uzupełniających oraz informacje, o których przedstawienie wnioskowano w pkt. 32 (a-e).

W raporcie wskazano, że prace terenowe prowadzone były w okresie 30 kwietnia do 30 czerwca 2008 r. Nie jest to okres wystarczający do rozpoznania płazów z uwagi na ich biologię. Zakres przestrzenny obserwacji płazów, powinien uwzględniać możliwości migracji tych zwierząt, w przypadku żab i ropuch, przeciętne migracje mogą osiągać zasięg 2-3 km (w przypadku niektórych gatunków nawet kilkanaście kilometrów) od miejsca rozrodu. Biorąc pod uwagę długość planowanej drogi, racjonalną szerokością wykonania inwentaryzacji płazów jest pas o szerokości 1 km w każdą ze stron od krawędzi pasa drogowego.

53. Wskazać dokładnie charakter stwierdzeń poszczególnych gatunków płazów w poszczególnych lokalizacjach, w tym wskazać miejsca rozrodu (znajdujące się w odległości do 1 km po obu stronach granic pasa drogowego) oraz ważne miejsca schronienia, żerowania, zimowania, siedlisko letnie. Określić wykorzystanie tego terenu przez poszczególne gatunki, szacunkową liczebność, zagęszczenie, znaczenie tego terenu dla poszczególnych gatunków, znaczenie lokalnej populacji dla gatunku. Dokonać waloryzacji zdiagnozowanych siedlisk płazów, np. ważne miejsce rozrodcze. Wskazać odległość tych stanowisk od drogi. Dokonać waloryzacji terenu pod kątem występowania płazów.

54. Przedstawić spis zbiorników wodnych i innych ważnych siedlisk, które ulegną zniszczeniu w wyniku realizacji całego przedsięwzięcia (wszystkich jego elementów). Wyjaśnić rozbieżności w prezentacji stanowisk płazów, które ulegną zniszczeniu, np. podaje się, iż w „Ostoi Jaśliskiej” zniszczeniu ulegną stanowiska traszki grzebieniastej w wariantcie WB1 alt, natomiast w tabeli ze stanowiskami płazów, które znajdują się w pasie drogowym (a więc te, które ulegną zniszczeniu) gatunek ten nie został wymieniony.

55. Wskazać przebieg szlaków migracji sezonowych płazów do miejsc rozrodu, szlaki migracji letnich (dyspersja osobników młodocianych, gatunków wczesno- i późnowiosennych), migracji jesiennych do miejsc zimowania, które zostały zdiagnozowane podczas obserwacji. Wskazać zbiorniki, w których obrębie płazy przebywają przez cały sezon oraz szlaki migracji, które zostaną przegrodzone przez przedsięwzięcie.

Powyższe zagadnienia przedstawić w formie opisowej i graficznej.

56. Zgodnie z zawartymi w raporcie informacjami, inwentaryzacja ornitofauny została przeprowadzona na trzech odcinkach o różnej szerokości, w tym na odcinku Dukla – Tylawa w pasie terenu po 5 km od istniejącej DK 9. Po analizie dokumentacji graficznej należy stwierdzić, iż powyższa inwentaryzacja na odcinku Dukla - Tylawa, nie mogła objąć terenu na wschód od wariantu WA alt oraz na zachód od wariantu WB, gdyż teren ten znajduje się poza pasem o szerokości 5 km od DK 9 (czyli poza pasem objętym inwentaryzacją). W związku z powyższym wyjaśnić, na jakiej podstawie przedłożono wyniki inwentaryzacji ornitofauny dla całości wariantów WB i WA alt dla odcinka Dukla – Tylawa.

57. Uzupełnić opis awifauny w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia. Wyniki obserwacji oraz dane pozyskane z innych źródeł należy przedstawić w formie opisowej i graficznej, przedstawić metodykę prowadzenia obserwacji uzupełniających oraz informacje, o których przedstawienie wnioskowano w pkt. 32 (a-e). W ramach prezentacji wyników należy:

a) przedstawić dane o składzie gatunkowym i liczebności awifauny w poszczególnych okresach fenologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków kluczowych, tj: wskazanych w art. 4(1) Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tzw. Dyrektywy Ptasiej) i wymienionych w Załączniku 1 tej Dyrektywy, gatunków stanowiących przedmiot ochrony obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Beskid Niski”, gatunków wymienionych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt (Głowaciński, 2001), gatunków SPEC (Species of European Conservation Concern) w kategorii 1-3 (BirdLife International 2004), gatunków objętych strefową ochroną miejsc występowania, gatunków o rozpowszechnieniu lęgowym <10%, ocenianym w siatce kwadratów 10x10 km (Sikora et al., 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985 – 2004. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań), gatunków o liczebności krajowej populacji <1000 par lęgowych,

b) w odniesieniu do ww. gatunków kluczowych wskazać charakter ich stwierdzeń (np.: gatunek lęgowy stale obecny w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia w okresie rozrodu, gatunek wykorzystujący teren w zasięgu oddziaływania jako żerowisko lub odpoczywający na powierzchni, gatunek lokalnie przelotny; gatunek zimujący itp.), przedstawić dane o zagęszczeniu ww. gatunków ptaków w poszczególnych okresach fenologicznych, określić znaczenie tego terenu dla poszczególnych gatunków oraz znaczenie lokalnej populacji dla gatunku,

c) w odniesieniu do pozostałych gatunków objętych ochroną, przedstawić charakterystyki gatunkowe dla poszczególnych rodzajów siedlisk zidentyfikowanych w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia, w miarę potrzeb wskazać zagęszczenia tych gatunków,

d) zwaloryzować teren pod kątem występowania ornitofauny (lęgowej, migrującej, zimującej, wykorzystującej ten teren jako żerowisko),

e) wskazać miejsca, gdzie ryzyko kolizji ptaków z pojazdami będzie największe (należy mieć na uwadze, iż ptaki są wykazywane w literaturze, jako grupa organizmów najczęściej ginąca na drogach).

W raporcie podano, iż w wyniku inwentaryzacji awifauny stwierdzono występowanie 28 gatunków ptaków, a stanowiska lęgowe oraz miejsca żerowania poszczególnych gatunków ptaków przedstawiono na mapie. Należy stwierdzić, iż tak niska liczba gatunków, ich rozmieszczenie oraz skład gatunkowy są nieprawdopodobne i nie korelują ani z siedliskami występującymi na analizowanym terenie (o ogromnej powierzchni i wysokich walorach przyrodniczych, w tym ornitologicznych), ani z danymi literaturowymi odnośnie przeciętnej liczby i składu gatunków występującej na danej powierzchni. Nie wykazano szeregu charakterystycznych i powszechnie występujących gatunków ptaków, co podważa wiarygodność i poprawność przeprowadzonej inwentaryzacji ornitologicznej, stąd zachodzi konieczność uzupełnienia obserwacji.

58. Przedstawić graficznie wyniki z inwentaryzacji ssaków - „tropień w okresie letnim” oraz prac terenowych „ukierunkowanych na śledzenie szlaków migracji ssaków”.

59. Wskazać charakter stwierdzeń poszczególnych gatunków ssaków objętych ochroną, określić wykorzystanie tego terenu przez powyższe gatunki, liczebność, zagęszczenie, znaczenie tego terenu dla poszczególnych gatunków, znaczenie lokalnej populacji dla gatunku. Dokonać waloryzacji terenu pod kątem występowania ssaków.

60. Wyjaśnić, jaki jest charakter występowania wilka w miejscach, które wskazano jako najbliższej położone (średnio o ok. 3,5 km od wariantów). Wyjaśnić, czy stwierdzone w odległości ok. 700 m od wariantu WB miejsce występowania niedźwiedzia jest gawrą.

61. Zweryfikować informacje o występowaniu siedlisk bobra w strefie bezpośredniego oddziaływania przedsięwzięcia oraz innych średnich i małych ssaków, w stosunku do których stwierdzono, iż nie zostały objęte inwentaryzacją, a które figurują w raporcie jako stwierdzone.

62. Uzupełnić rozpoznanie wykorzystania terenu znajdującego się w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia przez duże ssaki drapieżne, określić stopień penetracji tego terenu przez poszczególne gatunki (w tym na podstawie danych o szczątkach ofiar i stratach wśród zwierząt gospodarskich i pasiekach, danych od wszystkich jednostek i instytucji naukowych oraz organizacji prowadzących badania na tym terenie, danych z ośrodków rehabilitacji zwierząt, zarządcy drogi itp.), określić jego wartość i znaczenie dla tych drapieżników, zwaloryzować ten teren pod kątem występowania dużych drapieżników, które wymagają rozległych, niezaludnionych terenów, a które to tereny obecnie poddane będą dużej presji inwestycyjnej, i których zachowanie w takiej postaci determinuje występowanie tych gatunków. Wskazać znaczenie lokalnych populacji dla gatunku.

63. Określić, jakie jest powiązanie populacji dużych ssaków drapieżnych Beskidu Niskiego, Bieszczadów, Pogórza i innych biocentrów i obszarów węzłowych.

64. Wskazać szlaki i kierunki przemieszczania się niedźwiedzia, rysia, wilka i żbika w obrębie terenu znajdującego się w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia.

65. Wskazać odcinki drogi o możliwości wystąpienia podwyższonej kolizyjności z pojazdami ssaków, nie tylko kopytnych, ale również średnich i drobnych, np. borsuk czy jeź. Należy zauważyć, że śmiertelność w wyniku kolizji drogowych może doprowadzić do wyginięcia lokalnych populacji jeża.

Opis ssaków, przedstawiony przy przyrodniczej charakterystyce poszczególnych wariantów jest bardzo ogólny, ograniczony głównie do wymienienia gatunków pospolitych i łownych, które powszechnie występują, z przyporządkowaniem ich do poszczególnych odcinków wariantów (z tym, że celowość takiego przyporządkowania nie jest uzasadniona). Wymieniane gatunki, np. lis, sarna, nornica ruda, kret to gatunki, które będą występować na całej długości trasy, bez wyraźnej regionalizacji, natomiast w opisie dokonuje się takiej regionalizacji, np. „[...] początkowy odcinek wariantu, do Mogielnicy, przebiega przez rozległe obszary mozaiki upraw rolnych i pastwisk. Obszar ten posiada niską wartość dla fauny [...]. Na odcinku tym stwierdzono występowanie sarny, zająca, lisa i nornika zwyczajnego. Poniżej Mogielnicy droga przebiega przez obszar mozaiki pól i nieużytków, w którym występuje sarna, lis, zając, kret, a także obserwowany jest jeleni [...]”. Wybiórcze przyporządkowanie tak powszechnych

gatunków do odcinków jest niezrozumiałe, np. czy jest możliwy brak występowania kreta na pierwszym ze wskazanych odcinków i nornika na drugim? Ponadto w raporcie występują nieścisłości odnośnie występowania niektórych gatunków. Podaje się, iż w analizowanym obszarze planowanego przebiegu drogi ekspresowej S-19 stwierdzono występowanie 42 gatunków ssaków, a w trakcie prowadzonych inwentaryzacji terenowych w obszarach lokalizacji drogi i strefach oddziaływania stwierdzono występowanie 28 gatunków, w tym małych i średnich ssaków. Z kolei w Załączniku nr 21 do raportu wskazuje się, iż pozostałe gatunki średnich i małych ssaków (czyli za wyjątkiem bobra, wydry, sarny) nie zostały objęte inwentaryzacją (figurują w tabeli 8.6.1). Wskazuje się w powyższym załączniku, iż nie stwierdzono bezpośredniej kolizji z miejscami występowania bobra, natomiast w raporcie podaje się informację, iż na wysokości Barwinka droga przebiega przez rozlewisko powstałe w wyniku zatamowania przepływu strumienia przez bobra, które stale występują w tym obszarze. Podobne niejasności występują w odniesieniu do wydry.

Informacje o występowaniu dużych ssaków drapieżnych w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia są dość ogólne, podczas gdy wnikliwe rozpoznanie ssaków drapieżnych, jak ryś, wilk, niedźwiedź jest kluczowe dla prognozowania oddziaływań.

66. Dokonać wstępnego rozpoznania terenu (w zasięgu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na chiropterofaunę) oraz przeglądu literatury pod kątem występowania nietoperzy. Wskazać miejsca potencjalnie wykorzystywane przez nietoperze (budynki sakralne, opuszczone budynki, żywopłoty, zadrzewienia liniowe, cieki wodne, zbiorniki wodne, kompleksy leśne przecięte przez planowaną drogę, skraje lasów itp.).

Należy przedstawić wyniki monitoringu chiropterologicznego przeprowadzonego na terenach wytypowanych jako potencjalnie wykorzystywane przez nietoperze, obejmującego:

- rozpoznanie tras przelotu migracji w miejscach wcześniej wytypowanych (wykonane w oparciu o powszechnie stosowane metody badań tej grupy zwierząt – kontrole z wykorzystaniem detektorów szerokopasmowych),
- poszukiwanie potencjalnych ważniejszych zimowisk,
- kontrole potencjalnych ważniejszych kolonii rozrodczych, uwzględniającego okresy:
 - a) opuszczania zimowisk, wiosennych migracji i tworzenia kolonii rozrodczych,
 - b) rozrodu i szczytu aktywności lokalnych populacji,
 - c) rozpadu kolonii rozrodczych,
 - d) początku jesiennych migracji i rojenia,
 - e) jesiennych migracji i rojenia, ostatnich przelotów między kryjówkami i początku hibernacji.

Prezentacja wyników badań powinna zawierać następujące elementy:

- a) wykaz stwierdzonych gatunków wraz z podaniem statusu ochrony oraz stopnia narażenia na kolizje z pojazdami i infrastrukturą, utratę siedlisk, fragmentację środowiska itd.,
- b) charakterystykę występowania poszczególnych gatunków (grup gatunków, rodzajów) nietoperzy w poszczególnych okresach ich aktywności na terenach wstępnie wytypowanych jako potencjalnie ważne dla nietoperzy. Charakterystyka musi się opierać na danych ilościowych – podać indeksy aktywności oraz liczby jednostek aktywności (także ich średnie) dla poszczególnych transektów/punktów nasłuchowych, wraz z analizą i interpretacją danych,
- c) wykaz i opis kryjówek nietoperzy (z podziałem na kryjówki dzienne, kolonie rozrodcze i zimowiska) jeśli zostały stwierdzone,
- d) opis wykorzystania przestrzeni powietrznej przez nietoperze (ze szczególnym uwzględnieniem stwierdzonych żerowisk, tras migracji, tras przelotu, miejsc koncentracji) oraz ocenę znaczenia badanego obszaru dla nietoperzy,
- e) graficzne przedstawienie wyników badań – tj. zilustrować je na mapach i wykresach.

67. Podać na podstawie jakich badań lub danych literaturowych, wskazano zasięg występowania nocka dużego i podkowca małego oraz ich trasy przelotów zilustrowane na mapie zawartej w tomie XI/C Załącznik nr 2, arkusz 2/25. Proszę również wyjaśnić dlaczego

poza ww. arkuszem nie zaznaczono obecności tych gatunków (oraz pozostałych) np. w budynku kościoła w Równem czy Tylawie, skąd znane są ich stanowiska.

68. Wyjaśnić na podstawie jakich danych i analiz dokonano oceny planowanego przedsięwzięcia na nietoperze.

69. Po uzupełnieniu i skompletowaniu danych przyrodniczych, po zdiagnozowaniu i zestawieniu wszystkich rodzajów generowanych przez przedsięwzięcie oddziaływań i zmian w środowisku oraz ich skutków, zasięgu i skali, dokonać analizy wpływu przedsięwzięcia (etap realizacji, eksploatacji) na środowisko przyrodnicze (bezkęgowce, ryby, płazy, gady, ptaki, ssaki, siedliska przyrodnicze, gatunki roślin objęte ochroną), w tym na:

a) gatunki i siedliska przyrodnicze stanowiące przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 (właściwy stan zachowania i możliwość jego pogorszenia) przy czym należy ocenić jak pogorszenie obecnego stanu zachowania konkretnych płatów siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków wpłynie na ogólny stan zachowania siedlisk przyrodniczych (np. reprezentatywność, strukturę, funkcjonowanie, charakterystyczny skład gatunkowy, powiązanie z innymi siedliskami itp.) i gatunków (np. liczebność populacji, właściwą strukturę przestrzenną i socjalną, możliwość kontaktów z innymi populacjami itp.),

b) integralność obszarów Natura 2000 (nienaruszona kondycja, utrzymanie się właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony danego obszaru Natura 2000, odporność i zdolności regeneracyjne itp.),

c) oraz spójność sieci Natura 2000,

Dokonując powyższych analiz, szczególną uwagę należy zwrócić na następujące aspekty:

a) w odniesieniu do siedlisk przyrodniczych, głównie zwrócić uwagę na oddziaływania pośrednie i wtórne; po ich uwzględnieniu, sumaryczna powierzchnia siedliska przyrodniczego zniszczonego, zubożonego, o obniżonej jakości i funkcji itp. zwiększy się, co należy uwzględnić dokonując oceny oddziaływania (w raporcie wskazano „*powierzchnię typu siedliska, która zostanie zniszczona w trakcie realizacji*”, mimo, iż wymieniono niektóre oddziaływania pośrednie, to nie uwzględniono ich w ocenie oddziaływania). Należy również mieć na uwadze, iż niektóre z zaproponowanych środków minimalizujących wpływ na siedliska przyrodnicze, jak np., roślinność osłonowa, spełnią funkcję ochronną dopiero za kilka lat, nie dadzą zatem natychmiastowego efektu, co również wpłynie na kondycję siedlisk. Zauważyć należy, iż w „Prognozie oddziaływania na środowisko skutków realizacji Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011 – 2015” stwierdzono możliwość wystąpienia w związku z realizacją przedmiotowego przedsięwzięcia znaczącego negatywnego oddziaływania na siedliska przyrodnicze 91E0, 6510 i 9170, a w skali kraju na 9130 i 9160; W odniesieniu do tych dwóch ostatnich wskazano na konieczność badania wpływu na ww. siedliska również innych przedsięwzięć drogowych,

b) w odniesieniu do ptaków, zwrócić uwagę na wzmożoną kolizyjność (szczególnie osobników młodych oraz gatunków ptaków szponiastych, które przyciąga padlina lub drobne ssaki żerujące przy drodze) oraz sów (często żerują na wysokości przednich szyb pojazdów), utratę miejsc żerowania, wzrost presji drapieżników przy drogach, obniżenie jakości i atrakcyjności siedlisk, fragmentację siedlisk, zanieczyszczenie światłem, substancjami chemicznymi i in.), których skutkiem może być zmiana składu gatunkowego, zmiana zagęszczenia, spadek liczebności populacji, itd.,

c) w odniesieniu do ssaków (poza nietoperzami) – szczególnie uwzględnić wpływ na duże i średnie ssaki drapieżne – niedźwiedź, wilk, ryś, żbik z uwagi na fakt, iż są to gatunki antropofobne i szczególnie zagrożone utratą siedlisk i fragmentacją środowiska w wyniku budowy dróg, (gatunki długowieczne, potrzebujące znacznej przestrzeni, mające małe tempo reprodukcji, nie mogące żyć w siedliskach brzegowych). Dodatkowo wilk i niedźwiedź to gatunki priorytetowe w rozumieniu Dyrektywy Rady 92/43/EWG z 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywa Siedliskowa). Należy zwrócić uwagę na fragmentację siedlisk, obniżenie jakości siedliska ww. gatunków wyrażonej jako reakcja ilościowa, polegająca na obniżeniu liczebności lub

zagęszczenia osobników przystępujących do rozrodu lub behawioralna, polegająca na unikaniu drogi; ocenić skalę tego zjawiska, ocenić jaka powierzchnia siedliska zostanie zupełnie wyeliminowana, jaka ulegnie obniżeniu jakości, jak przedmiotowe przedsięwzięcie osobno oraz wspólnie z innymi przedsięwzięciami wpłynie na grupowanie terytoriów i rozmieszczenie ssaków drapieżnych, czy dojdzie do zmian areałów osobniczych, jaki będzie tego wydźwięk dla populacji. Biorąc pod uwagę skalę przedsięwzięcia i jego lokalizację (przecina najważniejszy korytarz migracyjny w Karpatach Wschodnich, w tym kluczowy dla ww. ssaków), behavior i status ww. gatunków oraz stopień fragmentacji ich siedlisk spowodowany rozbudowywaną siecią dróg, można przypuszczać, że wystąpi wysokie prawdopodobieństwo znacząco negatywnego oddziaływania na ww ssaki drapieżne, mimo prób jego minimalizacji poprzez budowę przejść,

d) zdiagnozować skalę śmiertelności zwierząt na drodze (nie cała będzie wygradzona), ocenić istotność tego zjawiska (dodatkowa śmiertelność) dla populacji (uwzględnić liczebność

i tempo reprodukcji gatunków), rozważyć zastosowanie wygradzenia w terenach wysokiego ryzyka kolizyjności z małymi i średnimi ssakami, np. jeżem. Należy mieć na uwadze, iż w odniesieniu do niektórych gatunków/grup zwierząt śmiertelność na drodze może przewyższać wskaźnik naturalnej śmiertelności powodowanej przez drapieżniki lub choroby;

e) zweryfikować możliwość wpływu przedsięwzięcia na populację żubra, gatunku priorytetowego w rozumieniu Dyrektywy Siedliskowej, który może wykorzystywać teren, przez który planowane jest poprowadzenie przedsięwzięcia, jako korytarz migracyjny do rozszerzenia zasięgu występowania na zachód od obecnie zasiedlonych terenów znajdujących się w Bieszczadach,

f) szczegółowo odnieść się do wpływu przedsięwzięcia na korytarze ekologiczne, zwłaszcza główne (obejmujące w znacznej mierze tereny wolne od intensywnej zabudowy i rozbudowanej infrastruktury drogowej oraz stałej obecności człowieka, a więc pozbawione bariery fizycznej i behawioralnej), jako element mający kluczowe znaczenie dla spójności sieci Natura 2000 (zwłaszcza dla zachowania łączności między obszarami mającymi znaczenie dla Wspólnoty „Bieszczady”, „Ostoja Jaśliska i „Ostoja Magurska” oraz pozostałych chroniących Beskid Sądecki, Pieniny, Tatry). Zwrócić szczególną uwagę na odcinki, w obrębie których, pomimo budowy przejść dla zwierząt, wystąpią znaczące skutki fragmentacji środowiska,

g) zweryfikować oddziaływanie transgraniczne, głównie na duże ssaki drapieżne (po stronie słowackiej S19 ma się łączyć z drogą R4). W raporcie to zagadnienie potraktowano dość lakonicznie. Wyjaśnić, na jakiej podstawie na potrzeby oceny oddziaływania transgranicznego przedstawiono informacje o obszarach chronionych znajdujących się w odległości ok. 5 km od granicy polsko – słowackiej oraz ok. 5 km od planowanej drogi. W raporcie wskazano, iż *„jedynie wilk, ze względu na swój behavior i migrujący charakter może potencjalnie być narażony na oddziaływanie poprzez przecięcie korytarzy migracyjnych. Bardziej jednak dotyczy to wilków bytujących po stronie Polskiej”*. Należy wyjaśnić i uzasadnić ten wniosek.

h) w odniesieniu do nietoperzy przedstawić ocenę oddziaływania na obszary Natura 2000, których przedmiotem ochrony są te ssaki lub ich schronienia tj. obszar mający znaczenie dla Wspólnoty „Osuwiska w Lipowicy” (PLH180044), „Kościół w Równem” (PLH180036), „Rymanów” (PLH180016), „Ostoja Magurska” (PLH180001), „Trzciana” (PLH180018), „Ostoja Czarnorzecka” (PLH180027), „Ostoja Jaśliska” (PLH180014). W ramach oceny oddziaływania należy ocenić wpływ na lokalne populacje znajdujące się w strefie oddziaływania spowodowanego np. przez fragmentację siedlisk, efekt bariery (przerwanie, obniżenie funkcjonalności korytarzy migracji, tras przelotu – szczególną uwagę zwrócić na wykorzystywanie liniowych struktur krajobrazu, jak szpalery drzew, cieki wodne i ich doliny wraz z nadbrzeżnymi zadrzewieniami i zakrzyczeniami), zniszczenie żerowisk, schronień, śmiertelność spowodowaną kolizjami drogowymi (oszacować przewidywalną

śmiertelność), oświetlenie drogi, hałas i wibracje w czasie budowy i funkcjonowania drogi itp.,

i) określić jakie jest zagrożenie dla obszaru „Osuwiska w Lipowicy” i wpływ na przedmioty ochrony tego obszaru stabilizacji osuwisk lub ich likwidacji,

W raporcie podano, iż „*należy szczegółowo rozpoznać warunki geotechniczne oraz wykonać inwentaryzację osuwisk wzdłuż wybranego wariantu drogi, w przypadkach, gdy zjawiska osuwiskowe obejmować będą większe obszary, badania powinny być rozszerzone poza pas drogowy. Wyniki prac i badań powinny stanowić podstawę do zaprojektowania stabilizacji osuwisk lub ich likwidacji*”,

j) ocenić, czy realizacja przedmiotowego przedsięwzięcia nie będzie szkodliwa dla zachowania populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów we właściwym stanie ochrony w ich naturalnym zasięgu, a także nie spowoduje zagrożenia dla dziko występujących populacji tych gatunków.

70. Wyjaśnić, jak przejawia się, mające obecnie miejsce znaczące oddziaływanie drogi krajowej Nr 9 na obszar specjalnej ochrony ptaków „Beskid Niski”. Mając na uwadze, iż oddziaływanie DK9 uznano za znaczące, porównać skalę oddziaływania planowanej drogi ekspresowej S19.

W raporcie podano, iż istniejąca droga krajowa Nr 9, która koliduje z obszarem Natura 2000 „Beskid Niski”, znacząco oddziałuje na ten obszar (wg opracowania „Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011 – 2015”). Następnie podano, iż „Skala oddziaływania drogi nr 9 na obszar Beskid Niski bez realizacji nowej inwestycji zostanie niezmienną – znaczące oddziaływanie. W przypadku budowy nowej trasy oddziaływanie istniejącej trasy będzie nieznaczące”.

71. Zweryfikować i uzupełnić przedstawioną ocenę oddziaływań skumulowanych, w szczególności określić zasięg i znaczenie oddziaływań poszczególnych przedsięwzięć. Wskazać wszystkie elementy, w stosunku do których mogą wystąpić oddziaływania skumulowane. Dokonując oceny oddziaływań skumulowanych, należy również wziąć pod uwagę przedsięwzięcia i działania, które zapewnią zaopatrzenie w surowce i materiały niezbędne do realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia (pobór kruszyw, wytwórnie mas bitumicznych itp. – wykluczyć miejsca ich lokalizacji). Podać kryteria, którymi kierowano się przy wyborze przedsięwzięć mogących powodować kumulowanie się oddziaływań. Szczególną uwagę zwrócić na ocenę skutków kumulowania się oddziaływań generowanych przez oceniane przedsięwzięcie, z generowanymi przez zbiornik Dukła.

W raporcie nie dokonano odpowiedniej analizy oddziaływań na środowisko i obszary Natura 2000 (szczególnie obszar Jasiołka) generowanych przez przedmiotową drogę, w powiązaniu z tymi generowanymi przez zbiornik Dukła.

72. Wyciągnąć wnioski odnośnie istotności oddziaływań generowanych przez przedsięwzięcie, na poszczególne komponenty środowiska, w tym obszary Natura 2000, wraz z podaniem kryteriów istotności przyjętych do tej analizy. Określić, na jakiej podstawie dokonano oceny znaczenia oddziaływania – znaczący/niezaczący i nadano mu wagę. Określić, jakie cechy danego gatunku czy siedliska przyrodniczego wzięto pod uwagę, dokonując oceny oddziaływania (np. antropofobność gatunków, wrażliwość siedlisk przyrodniczych na degradację i możliwość regeneracji, trendy rozwoju, niskie tempo reprodukcji i wiele innych cech, atrybutów i czynników, które należy zdiagnozować, w tym w oparciu o literaturę tematu). Szczególną uwagę należy zwrócić na nieodwracalne oddziaływania, których nie można zminimalizować. Analiza oddziaływań powinna uwzględniać wymagania życiowe, ekologię, wrażliwość na degradację i możliwości regeneracji, status ochronny, stan zachowania poszczególnych gatunków i siedlisk (konkretnych płatów i populacji), struktury i procesy niezbędne dla utrzymania właściwego stanu ochrony, znaczenie obszaru dla ich ochrony i inne, które należy zdiagnozować i uwzględnić w ocenie. Przedstawić metody prognozowania oddziaływań. Wnioski należy skonfrontować z literaturą tematu.

W raporcie zestawiono w tabeli istotność oddziaływań wariantów na poszczególne obszary Natura 2000, jednak nie wskazano kryteriów istotności tych oddziaływań. Opis oddziaływań na poszczególne gatunki i siedliska chronione w ramach obszarów Natura 2000, znajdujących się w strefie oddziaływania przedsięwzięcia w zasadzie jest jednakowy dla wszystkich wariantów. Ponadto przy ocenie oddziaływania na poszczególne gatunki i siedliska przyrodnicze chronione w ramach obszarów Natura 2000, również nie wskazano kryteriów istotności oraz nie oceniono tych oddziaływań.

73. Po uzupełnieniu oceny oddziaływania (na podstawie kompletnych danych przyrodniczych, oddziaływań itd.) dokonać porównania proponowanych wariantów.

74. Po dokonaniu oceny oddziaływania, należy jednoznacznie wskazać, czy realizacja przedmiotowego przedsięwzięcia osobno lub w powiązaniu z innymi przedsięwzięciami wpłynie w sposób znacząco negatywny (lub takiego wpływu nie można z całą pewnością wykluczyć) na cele ochrony obszaru Natura 2000, jeżeli tak, należy:

- a) jasno opisać znacząco negatywne oddziaływania (w tym skumulowane) i ich skutki dla celów ochrony obszarów Natura 2000 (ilościowo, jakościowo),
- b) zaproponować skuteczne środki zapobiegające wystąpieniu znacząco negatywnego wpływu, do których należy m. in. określenie innego sposobu realizacji celu przedsięwzięcia oraz wskazanie innego wariantu lokalizacyjnego. W sytuacji braku takiej możliwości należy:
- c) zaproponować adekwatne środki minimalizujące wpływ przedsięwzięcia, ocenić ich skuteczność.

75. W sytuacji braku możliwości wyeliminowania/zminimalizowania znacząco negatywnego wpływu na cele ochrony obszarów Natura 2000 należy:

- a) w pełni udowodnić brak alternatywnych rozwiązań nieoddziałujących znacząco negatywnie na obszar Natura 2000, wskazać przyczyny, dla których uznano, że brak jest rozwiązań alternatywnych,
- b) udowodnić występowanie koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego,
- c) zaproponować skuteczne środki kompensujące, zapewniające integralność obszaru Natura 2000 oraz spójność i właściwe funkcjonowanie sieci obszarów Natura 2000. Zweryfikować poprawność kompensacji zaproponowanej w raporcie i określić, czy zaproponowane działania noszą znamiona kompensacji, o której mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.). Szczegółowo należy przedstawić sposób, zakres i harmonogram działań dotyczących kompensacji (uwzględniających skalę i rodzaj znaczącego negatywnego oddziaływania na cel ochrony obszarów Natura 2000).
- d) wskazać cel działań kompensacyjnych, ich lokalizację, z podaniem informacji dotyczących kryteriów wyboru tej lokalizacji oraz wykonywania prawa własności nieruchomości; wskazać planowany termin osiągnięcia celu działań kompensacyjnych, sposoby monitoringu realizacji i skuteczności osiągnięcia celu działań kompensacyjnych, sposoby finansowania tych działań, podmiot odpowiedzialny za ich realizację oraz mechanizmy korygowania podjętych działań itp.

W przypadku, gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, gdy spełnione są powyższe przesłanki, zgoda na realizację takiego przedsięwzięcia może zostać wydana po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej

W raporcie nie przeprowadzono pełnej, eksperckiej oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym obszary Natura 2000. Brak jest pełnego rozpoznania oddziaływań i ich skali. W odniesieniu do niektórych oddziaływań, przypuszcza się o możliwości ich wystąpienia np. „podczas prac dotyczących mostów – można przewidywać prace regulacyjne koryt rzek (pogłębienie, umocnienie koryta rzek, skarp)”. Dodatkowo wyrokuje się o braku lub nieistotnym wpływie danego rodzaju oddziaływania, nie znając jego skali i zasięgu „ewentualne regulowanie koryt rzek lub ich umacnianie nie będzie wpływać znacząco negatywnie na przedmioty ochrony obszaru” – nie posiadając wiedzy, czy ww. prace będą

miały miejsce oraz jaki będzie ich zakres, przesądza się o braku oddziaływania. Nie dokonano oceny istotności oddziaływania dla poszczególnych elementów przyrodniczych, pomimo tego proponowane są środki minimalizujące. Wnioski nie są poparte analizą lub wyciągnięte są na podstawie niemerytorycznych przesłanek, np. badając wpływ na integralność obszarów i spójność sieci Natura 2000 stwierdzono, iż „z powyższego wynika, że na terenie wymienionych nadleśnictw powierzchnia siedliska 91E0 jest znaczna i wynosi 734 ha. Zniszczenie łącznie 0,55 ha siedliska 91E0 w wariantcie preferowanym WB1alt (w tym: powierzchni 0,35 ha na terenie obszaru Jasiołka i 0,2 ha na terenie obszaru Ostoja Jaślicka) stanowi ok. 0,075 % zasobów siedliska na obszarze wymienionych nadleśnictw. Tak więc utratę siedliska 91E0 na terenie obszarów Natura 2000 o powierzchni 0,55 ha można uznać za mało istotne” – wpływ na dany przedmiot ochrony należy rozpatrywać w odniesieniu do danego obszaru, nie jak wskazuje autor raportu do powierzchni nadleśnictw. Z kolei np. w odniesieniu do płazów wymienia się zagrożenia, jakie generuje droga na te organizmy, wskazuje się, które miejsca zostaną zniszczone, wymienia się siedliska przyrodnicze, z jakimi związany jest dany gatunek płaza stanowiący przedmiot ochrony obszaru Natura 2000, podaje się powierzchnię siedliska przyrodniczego, która ulegnie zniszczeniu, a następnie konkluduje według schematu, iż „w związku z tym, iż tylko jedno z w/w siedlisk preferowanych przez traszkę koliduje z inwestycją[...] nie przewiduje się znaczącego wpływu na populację traszki grzebieniastej na terenie Ostoi”. Ocenę tę oparto na powiązaniu danego gatunku płaza stanowiącego przedmiot ochrony obszaru Natura 2000, w tym przypadku traszki z siedliskiem przyrodniczym, a wnioski odnośnie braku wpływu wyciągnięto na podstawie nieznaczącej powierzchni uszczuplenia siedliska. Nie jest to merytoryczna ocena oddziaływania, wnioski odnośnie oddziaływania opatrzone są dozą niepewności „nie przewiduje się”, zatem brak jest przekonania o braku wpływu, podaje się, iż „Po przeanalizowaniu danych, nie przewiduje się, aby na etapie realizacji inwestycji mogło wystąpić znaczące negatywne oddziaływanie na miejsca bytowania płazów”, a następnie po tym wniosku stwierdza się, iż „W trakcie budowy zniszczone zostaną tereny dogodne do bytowania płazów – zwłaszcza cieki wodne” lub podaje się, iż „na etapie budowy inwestycja przyczyni się do pogorszenia lub całkowitej utraty miejsc rozrodczych i bytowania płazów” – brak oceny istotności tego zjawiska. Szereg stwierdzeń to przypuszczenia, na których poparcie nie przedstawiono dowodów: np. w odniesieniu do dzięcioła białogrzbietego wskazuje się, iż po oswojeniu się z nowymi warunkami może on powrócić na tereny wcześniej zajmowane (w fazie eksploatacji może się wycofać częściowo na tereny oddalone od projektowanej drogi) lub „przewidywać można wycofanie się gatunków z najbliższego sąsiedztwa trasy S19”. W odniesieniu do niektórych elementów przyrodniczych zupełny brak oceny oddziaływania (np. gady).

Dodatkowo w raporcie występują nieścisłości merytoryczne i sprzeczne informacje np. rozbieżności w przedstawionych wynikach inwentaryzacji płazów np.: dla tego samego zbiornika wodnego podaje się różny skład gatunkowy płazów przy różnych wariantach. Podano sprzeczne informacje odnośnie występowania/braku występowania orla przedniego w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia. Wskazuje się różne okresy tarła ryb, poza którymi należy wykonywać prace, co również ma wpływ na jakość oceny oddziaływania.

Aktualnie przedstawiony materiał nie spełnia wymogów oceny, o której mowa w art. 6.3 i 6.4 Dyrektywy Siedliskowej. Nie przedstawiono pełnej oceny habitatowej, na podstawie której można by wyciągnąć jednoznaczne wnioski odnośnie istotności oddziaływania, w tym wystąpienia znacząco negatywnego oddziaływania na cele ochrony obszarów Natura 2000, o którym mowa w art. 33 i 34 ustawy o ochronie przyrody. Należy podkreślić, iż w ramach oceny oddziaływania na środowisko należy przeprowadzić pełną ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na obszary Natura 2000, do czego niezbędne jest pełne rozpoznanie przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000. W raporcie nie udowodniono zgodnie z wymogami przepisów, iż przedmiotowe przedsięwzięcie spełnia kryteria nadrzędnego

interesu publicznego, wskazuje się, iż budowa drogi jest realizacją ważnego interesu publicznego.

Zaproponowane działania nie noszą znamion kompensacji, o której mowa w art. 34 ww. ustawy o ochronie przyrody. W raporcie zaproponowano kompensację polegającą na objęciu formą ochrony przyrody siedliska 91E0 na powierzchni co najmniej 2 ha, znajdującego się na terenie lasów państwowych w Nadleśnictwie Dukla, na działce o nr ew. 329/1. Obszar ten bezpośrednio przylega do rzeki Jasiołka w rejonie obrębu Trzciana. Znajduje się on w odległości 600-800 m od planowanego wariantu WB1 alt. Powyższa działka znajduje się w granicach obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty „Ostoja Jaślicka”.

Zgodnie z literaturą środki kompensujące, jakie mogą być wdrożone dla zrównoważenia negatywnego oddziaływania na obszar sieci Natura 2000 to:

- a) odtworzenie lub poprawa stanu istniejących obszarów: odtworzenie siedliska, poprawa stanu pozostałego siedliska w stopniu proporcjonalnym do szkód wyrządzonych na danym obszarze Natura 2000,*
- b) odtworzenie siedliska na nowym lub powiększonym obszarze, który będzie włączony do sieci Natura 2000,*
- c) zgodnie z opisem powyżej i w powiązaniu z innymi pracami, zaproponowanie nowego obszaru na mocy dyrektywy siedliskowej i ptasiej.*

Należy również zauważyć, że skuteczne środki kompensujące powinny odznaczać się następującymi cechami:

- a) dotyczyć w porównywalnych proporcjach siedlisk i gatunków dotkniętych negatywnym oddziaływaniem,*
- b) odnosić się do tego samego regionu biogeograficznego i znajdować się w jak najbliższym miejscu, na które oddziałuje przedsięwzięcie,*
- c) gwarantować, że obszar będzie spełniał funkcje porównywalne do tych, które były podstawą do utworzenia obszaru Natura 2000, którego znaczące oddziaływanie nie dotyczy,*
- d) mieć klarownie określony sposób i cel wdrażania, tak aby zapewnić utrzymanie i wzmocnienie spójności sieci Natura 2000,*
- e) gwarantować pojawienie się efektów kompensacji w momencie powstania szkody na danym obszarze Natura 2000 (możliwe są odstępstwa od tej zasady, np.: odtwarzanie siedliska jest procesem długotrwałym).*

76. Po dokonaniu oceny oddziaływania, zweryfikować, uszczegółowić, uzupełnić zaproponowane środki minimalizujące wpływ przedsięwzięcia na poszczególne elementy przyrodnicze, zweryfikować, czy są adekwatne do rodzaju, skali, zasięgu i istotności oddziaływań, czy są zasadne i rzeczywiście (efektywnie i skutecznie) minimalizują wpływ przedsięwzięcia na środowisko przyrodnicze, czy są sformułowane precyzyjnie, w sposób przejrzysty, czy dostosowane są do specyfiki i logistyki budowy inwestycji drogowej, czy działanie środków minimalizujących zostanie zabezpieczone w krótko-, średnio i długoterminowej perspektywie (szczególnie mając na uwadze oddziaływanie skumulowane, głównie wynikające z zapisów dokumentów planistycznych). Ocenic, czy zaproponowane środki minimalizujące są w ogóle w stanie zminimalizować negatywne oddziaływania do poziomu nieistotnego dla celów ochrony obszarów Natura 2000.

77. Należy precyzyjnie wskazać sposób realizacji wszystkich działań minimalizujących wpływ inwestycji na środowisko dla poszczególnych elementów przyrodniczych. Sposób ten winien mieć charakter szczegółowego, nie budzącego wątpliwości i eliminującego dowolność w interpretacji co do wykonania instruktażu. Przedstawić opisowo i graficznie jak środki minimalizujące wpisują się w specyfikę, logistykę i harmonogram prowadzenia prac budowlanych, przedstawić szczegółowy harmonogram prac, uwzględniający środki minimalizujące (mając na uwadze, iż budowa ma potrwać 2-3 lata), w tym wskazać termin wykonywania prac przygotowawczych, związanych z naruszeniem szaty roślinnej i pokrywy glebowej, np. zdjęcia humusu, mając na uwadze okres aktywności fauny i flory, określić, czy

ze względu na występowanie gatunków objętych ochroną nie zajdzie konieczność czasowego ograniczenia tego działania na określonych odcinkach, wskazać te odcinki i termin ww. prac, wskazać odcinki, na których prace winny odbyć się poza sezonem wegetacyjnym, z uwagi na uniknięcie zniszczeń drzew nieprzewidzianych do wycinki, wskazać odcinki drogi, które zostaną oświetlone, po uwzględnieniu koniecznych ograniczeń będących wynikiem zaleceń oceny oddziaływania na środowisko, itd.

78. Szczególną uwagę zwrócić na działania minimalizujące wpływ na płazy:

- a) określić konieczność i sposób ochrony siedlisk płazów, szczególnie zbiorników wodnych,
- b) rozwinąć plan działań minimalizujących wpływ na płazy w czasie budowy, np. wskazać liczbę pułapek łownych przy ogrodzeniach, spis miejsc konfliktowych, uszczegółowić i zweryfikować parametry tymczasowych ogrodzeń ochronnych (parametry ogrodzeń podane w raporcie są inne niż zalecane w literaturze i nieprecyzyjne, np. na str. 584 raportu: „zabezpieczyć teren można np. poprzez ogrodzenie terenu siatką o wysokości ok. 40 cm [...] oczka siatki powinny być nie większe niż 0,8 mm. Siatka powinna być częściowo wkopana w ziemię”), wykazać, że zaproponowane parametry zapewnią skuteczną ochronę płazów,
- c) przedstawić harmonogram prac budowlanych uwzględniający ochronę płazów – np. zdjęcie humusu, likwidacja zbiorników wodnych, ochrona szlaków migracji,
- d) przedstawić plan działań w ramach czynnej ochrony płazów: zakres prac, termin, przedstawić plan przesiedleń (na etapie budowy i eksploatacji), harmonogram prac, przewidywaną liczbę przesiedlanych osobników, wskazanie miejsc, gdzie należy przenosić odłowione zwierzęta po ich powrocie do zasypanych zbiorników i przez ile lat należy przenosić płazy,
- e) zaproponować adekwatne działania rekompensujące utratę siedlisk, np. poprzez tworzenie siedlisk, w tym zbiorników zastępczych, przedstawić liczbę, lokalizację, parametry zbiorników zastępczych,
- f) należy jednoznacznie wyjaśnić i uzasadnić konieczność dostosowania przepustów (wszystkich) do pełnienia funkcji przejść dla zwierząt ziemnowodnych, zwłaszcza płazów, czy jest to konieczne dla zapewnienia swobodnego przemieszczania się płazów pomiędzy ich siedliskami. Należy precyzyjnie i jednoznacznie wskazać miejsca wraz z kilometrażem, w którym przepusty winny zostać dostosowane do pełnienia przez nie funkcji przejść dla zwierząt, wskazać precyzyjnie parametry takiego przejścia, udowodnić jego funkcjonalność i zasadność budowy, przedstawić sposób zagospodarowania otoczenia, zagospodarowanie powierzchni przejść,
W raporcie podano, iż: „zaleca się również, o ile to możliwe, na ciekach wodnych zaprojektować przejścia dla zwierząt ziemnowodnych (zwłaszcza płazów) jako zmodyfikowane przepusty wyposażone w półki betonowe – o ile to możliwe dwie półki po 50 cm”. Nie może to być zalecenie, lecz jednoznaczne wskazanie, wykonawca raportu, nie organ, musi określić niezbędne środki minimalizujące,
- g) należy wskazać, czy planuje się budowę przejść typowych dla płazów (w raporcie podano tylko podział na przejścia duże, średnie i małe). W raporcie podano również, iż dla ochrony populacji płazów, należy zaprojektować dodatkowe przepusty dla płazów. Wyjaśnić, czy chodzi o dostosowanie przepustów do pełnienia funkcji przejść dla tej grupy zwierząt, czy o budowę typowych przejść. Dalej sugeruje się, by przejścia dla płazów były betonowe o przekroju prostokątnym i o wymiarach min. 1,5 m szerokości i 1 m wysokości. Wskazać długość tych przejść (od długości zależy minimalna wysokość i szerokość). Należy pamiętać o przestrzeni dostępnej dla zwierząt, przedstawić sposób zagospodarowania otoczenia, zagospodarowanie powierzchni przejść, określić sposób utrzymania odpowiedniego stopnia nawodnienia powierzchni przejścia, określić czy na obszarze przeznaczonym do przemieszczania się zwierząt znajdują się rowy i inne obiekty odwodnieniowe,
- h) wskazać kilometraż, w którym zostaną zlokalizowane płotki naprowadzające do wszystkich przejść i przepustów dostosowanych do pełnienia funkcji przejść. Wyjaśnić, czy oprócz stosowania wygradzeń ze zmniejszającą się ku dołowi wielkością oczek oraz ogrodzeń

ochronno – naprowadzających, planuje się wykonać dodatkowe gradzenie na całej długości drogi pod kątem zabezpieczenia przed wtargnięciem na drogę płazów, jeśli tak, wskazać typ i parametry tego wygradzenia,

i) po uzupełnieniu opisu płazów, zweryfikować ilość i lokalizację przejść dla tej grupy zwierząt, przedstawić dane, na podstawie których proponuje się planowane do budowy przejścia, w pełni uzasadnić ich funkcjonalność oraz zasadność budowy w danym miejscu, udowodnić, że przejścia w danej lokalizacji są wystarczające do zapewnienia swobodnej migracji płazom, wskazać odległości między przejściami, zestawić szlaki migracji płazów i miejsca kolizji na drodze krajowej Nr 9 i innych sąsiadujących, z przejściami,

j) przedstawić szczegółowo sposób zagospodarowania zbiorników infiltracyjnych, retencyjno – infiltracyjnych, retencyjnych (podać parametry, w tym nachylenie skarp), wskazać terminy ich odmulania, oczyszczania, mając na uwadze konieczność ochrony płazów,

k) wymienić wszystkie elementy infrastruktury drogowej oraz tymczasowe elementy/obiekty powstałe na placu budowy, mogące stanowić pułapki dla płazów (i innych drobnych zwierząt) na każdym stadium ich rozwoju i metody zabezpieczenia tych obiektów oraz rozwiązań konstrukcyjnych i lokalizacyjnych eliminujących to zjawisko/umożliwiających samodzielne, natychmiastowe wydostanie się zwierząt - na etapie realizacji i eksploatacji (w raporcie podano kilka). Wskazać na załączniku graficznym ww. elementy infrastruktury drogowej,

Wiele środków minimalizujących jest niedoprecyzowanych, np. brak wskazania ilości poszczególnych gatunków i kilometraża nasadzeń ochronnych. Jako działanie minimalizujące wpływ na bobra wskazuje się prowadzenie przedsięwzięcia na mostach, które prowadzone będą przez całą szerokość dolin rzecznych. Nie wskazano, jaka szerokość brana jest pod uwagę. Szereg wskazanych środków łagodzących jest ogólnych, pozostawia duży margines dowolności w ich interpretacji, nie daje jasnych wytycznych odnośnie wykonalności, np. „postuluje się zaprojektowanie węzła Tylawa w sposób minimalizujący zajęcie tego obszaru” (w odniesieniu do obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty „Jasiołka”) - nie sprecyzowano tej wielkości), lub „rośliny chronione, których naturalne stanowiska zostaną zniszczone w trakcie realizacji inwestycji powinny zostać przeniesione na stanowiska zastępcze” - brak szczegółów tego zabiegu, brak wskazania, w stosunku do jakich gatunków jest zalecany (podano tylko przykłady), itd. Wiele środków minimalizujących budzi wątpliwości odnośnie ich wykonalności i zasadności dla niektórych gatunków, zwłaszcza dla tych, których występowanie nie jest znane, np. kania ruda czy puchacz. W odniesieniu do tego ostatniego podano, iż nie został on stwierdzony, ale z uwagi na płochliwość tego gatunku, zaleca się rozpoczęcie prac budowlanych przed przystąpieniem do łęgów, czyli w okolicy połowy lutego lub po okresie łęgowym, czyli od 1 lipca. Brak jednak wskazania na jakim odcinku. W stosunku do mucholówki małej również zaleca się rozpocząć prace przed 1 maja, ponownie jednak brak wskazania na jakim odcinku. W podsumowaniu ogólnie zaleca się rozpoczęcie budowy drogi w ostoji Beskid Niski przed przystąpieniem do łęgów ptaków. Brak jest informacji odnośnie sposobu realizacji takiego działania minimalizującego, stosowanego w różnym kilometrażu drogi, dodatkowo brak jest wskazania, co rozumie się przez prace budowlane. Brak wskazania, jak takie obostrzenie wpisuje się w specyfikę, logistykę i harmonogram prowadzenia prac budowlanych. W stosunku np. do orlika, wskazuje się na działania minimalizujące, które nie leżą w gestii Inwestora. Wskazuje się również, jako działanie minimalizujące w odniesieniu do orlika, nie doprowadzić do znacznych zmian istniejących stosunków wodnych, nie wyjaśniono, co to znaczy „znacznych”. Wskazano również, iż „przy doborze metody drążenia tuneli należy uwzględnić konieczność ochrony gatunków chronionych, np. nietoperzy”, przy czym nie wyjaśniono na czym ma to polegać. Środki minimalizujące, które podane są w stosunku do nietoperzy są ogólne, niesprecyzowane i mają formę życzeniową „zaleca się, aby na określonych odcinkach w miarę możliwości nie prowadzić prac budowlanych w okresie hibernacji nietoperzy” lub „na określonych odcinkach zaleca się w miarę możliwości rezygnację z oświetlenia” (nie precyzuje się na

jakich odcinkach). Wskazuje się również, w odniesieniu do „Osuwisk w Lipowicy”, iż „wszelkie rozwiązania techniczne zabezpieczeń zimowisk powinny być opracowane indywidualnie dla każdego narażonego obiektu przez specjalistę chiropterologa, a co najmniej przez niego zaopiniowane” - należy przedstawiać takie rozwiązania w raporcie.

79. Przedstawić zestawienie danych przyrodniczych, na podstawie których proponuje się planowane do budowy poszczególne przejścia dla zwierząt (obiekty samodzielne i zespolone). Wykazać zasadność realizacji w danym miejscu każdego z nich, zweryfikować parametry dla poszczególnych przejść na podstawie najnowszych dostępnych publikacji. Przedstawić mapę przebiegu drogi z rozmieszczeniem siedlisk zwierząt, dla których budowane są przejścia i obiekty zespolone oraz z przebiegiem korytarzy ekologicznych – na mapie zaznaczyć lokalizację przejść dla zwierząt.

80. Wskazać, czy istnieje konieczność tworzenia przejść dla nietoperzy oraz podać ich lokalizację, parametry i sposób zagospodarowania.

81. Rozważyć przydatność projektowanych przejść dla dużych zwierząt, dla migracji żubra, wskazać inne rozwiązania w zakresie zapewnienia swobodnej migracji tego gatunku.

82. Uzasadnić poprawność lokalizacji, a tym samym spełnienie swojej funkcji każdego przejścia dla zwierząt, opisać dokładnie tę lokalizację i otoczenie każdego przejścia, uwzględniając jego położenie w stosunku do:

- a) przebiegu korytarzy ekologicznych i siedlisk gatunków,
- b) sąsiedztwa istniejącej i planowanej zabudowy mieszkalnej, przemysłowo-usługowej, zabudowy związanej z obsługą i utrzymaniem dróg, parkingów itp. (wskazać odległości),
- c) sąsiedztwa węzłów i bezkolizyjnych skrzyżowań (wskazać odległości),
- d) obszarów podlegających silnej penetracji przez ludzi, uwzględniając wszelkie potencjalne formy aktywności i kierunki ruchu w otoczeniu przejść, ich natężenie, a w szczególności: trasy dojazdów do pól i powierzchni leśnych, uprawianie rekreacji, uprawianie wędkarstwa w sąsiedztwie mostów nad ciekami, dojazdy do zabudowań, sąsiadujące drogi o znaczącym natężeniu ruchu (w przypadku S-19 duże znaczenie będzie miała droga krajowa Nr 9 oraz drogi powiatowe **itp.**, wskazać odległości),
- e) sąsiedztwa wiaduktów dla dróg i linii kolejowych (skumulowane oddziaływanie barierowe oraz podwyższone ryzyko śmiertelności, wskazać odległości),
- f) uwzględniając przewidywany przebieg niwelety drogi (wkomponowanie w otoczenie przejść górnych),
- g) uwzględniając położenie przejść zespolonych przy określonych (nieodpowiednich) obiektach np.: wiadukty, estakady dla dróg asfaltowych, wiadukty górne dla dróg gospodarczych i dróg dojazdowych, przepusty hydrologiczne powiązane z innymi elementami sieci odwodnieniowej (np. połączone ze zbiornikami ekologicznymi, zakończone studzienką/niecką wypadową itp.), mosty w obszarach zabudowanych itp.,
- h) uwzględniając położenie przejścia dla małych zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów większych,
- i) uwzględniając aktualny i planowany sposób zagospodarowania przestrzeni w obszarach sąsiadujących z przejściem, aktualny stan oraz prognozowany rozwój zabudowy kubaturowej terenów mieszkaniowych, usługowych i opracowań planistycznych (przeanalizować plany zagospodarowania przestrzennego, studia kierunków zagospodarowania przestrzennego).

83. Uszczegółowić opis przejść dla zwierząt (każde przejście/grupa przejść osobno) poprzez podanie następujących informacji:

- a) określić dla jakich gatunków/grup zwierząt przeznaczone są poszczególne przejścia (wskazano jedynie podział na małe, średnie, duże),
- b) określić planowaną konstrukcję przejść, materiały budowlane, zweryfikować minimalne wymiary przejścia – efektywna szerokość przejścia (strefy dostępnej dla zwierząt), efektywna wysokość przejścia (w strefie dostępnej dla zwierząt), podać współczynnik względnej ciasnoty (brak dla wariantu WB1alt),

c) przedstawić schematyczne rysunki obrazujące poszczególne typy przejść dla zwierząt (obiekty samodzielne: przejścia górne, dolne i zespolone: estakady, mosty, przepusty itd), z zaznaczeniem sposobu mierzenia ich wysokości i szerokości; przedstawić zagospodarowanie przejść i otoczenia przejść dla zwierząt, wskazać położenie zespolonych przejść względem obiektów.

84. Przedstawić na załączniku graficznym lokalizację wygradzeń, oświetlenia (strefa oświetlona), ekranów akustycznych i osłon przeciwoślusniowych, barier ochronnych, elementów odwodnienia drogi (w przypadku rowów wskazać które będą otwarte, które szczelne), na tle przejść, wskazując również przybliżoną niweletę drogi (nasyp, wykop itd.).

85. Wskazać, czy osłony antyślusniowe budowane będą tylko przy samodzielnych przejściach dla dużych i średnich zwierząt, czy również dla obiektów zespolonych. Wskazać w miarę możliwości, na których obiektach będą szczeliny doświetleniowe.

86. Wskazać sposób kształtowania warunków glebowych na przejściu i w jego otoczeniu, określić wymagania odnośnie doboru gatunków do nasadzeń i siewu, względem warunków siedliskowych i znaczenia dla poszczególnych gatunków zwierząt, dla których przeznaczone jest przejście, określić docelową strukturę (pionową i poziomą) roślinności, w tym: szerokość i długość nasadzeń w formie pasów, powierzchnię nasadzeń grupowych i kępowych, pokrój drzew i krzewów, rozmieszczenie powierzchni pokrytych roślinnością zielną, określenie miejsc wprowadzenia i dokładnej lokalizacji nasadzeń i siewu, określenie terminów sadzenia, więzby, określenie wymagań względem formy (w tym wieku sadzonek i sposobu ich produkcji) i jakości materiału sadzeniowego, określenie zakresu i harmonogramu prac utrzymaniowych (kontrolnych i pielęgnacyjnych) wraz ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych i nadzorujących te prace.

87. Wskazać wytyczne w zakresie kształtowania warunków wilgotnościowych na powierzchni przejść dla płazów, w zakresie kształtowania miejsc ukrycia i mikrosiedlisk dla małych zwierząt, sposób rozmieszczenia karp korzeniowych, stosów gałęzi/konarów, głązów etc, oraz wytyczne w zakresie lokalizacji, parametrów ruchowych oraz nawierzchni dróg serwisowych/lokalnych położonych na przejściu (obiekty zespolonego) oraz w sąsiedztwie przejść samodzielnych w zakresie lokalizacji schodów, przejść technicznych itp. na obiektach.

88. Wskazać odcinki dróg wymagające podjęcia dodatkowych w stosunku do grodzenia działań ograniczających śmiertelność zwierząt na drogach.

89. Określić odległości pomiędzy przejściami dla zwierząt, wskazać jakie uwarunkowania brano pod uwagę określając odległości pomiędzy nimi.

90. Określić i uzasadnić, jak zapewniona zostanie trwała funkcjonalność przejść dla zwierząt, jak zagwarantowana zostanie ochrona terenów przylegających do przejść. Rozważyć potrzebę wykupu gruntów i wskazać te grunty.

91. Rozważyć rozbudowanie określonych przejść dla dużych ssaków, szczególnie na odcinku południowym (w newralgicznych miejscach), tak by obejmowały drogę ekspresową S19 i drogę krajową Nr 9.

92. Wskazać szerokość cieków, na których wykonane zostaną przepusty pełniące funkcję przejść dla zwierząt.

93. Podać przewidywane rozwiązania konstrukcyjne mostów z oszacowaniem ich parametrów (w tym, czy wszystkie planowane są jako płaskie, bez pylonów), rozstaw podpór, ich posadowienie względem koryt cieków i terenów zalewowych. Przedstawić graficznie wstępny projekt konstrukcji mostów oraz wizualizację posadowienia w dolinie rzek (rysunek widok z boku), przedstawić projekt zagospodarowania terenu pod i wokół mostów, określić czy mosty będą oświetlane, określić typ oświetlenia, czy stosowane będą ekrany przeciwoślusniowe, rozważyć pomalowanie konstrukcji mostów farbą z czynnikiem ultrafioletowym.

94. Zweryfikować odległość naziemnych obiektów związanych z siecią odwodnień i inną infrastrukturą względem zewnętrznych krawędzi przejść. Zalecana odległość to 50 m.

Zweryfikować szerokość półek w przejściach zespolonych z ciekami dla małych zwierząt. Zalecana szerokość to 50 cm.

95. Rozważyć zwiększenie liczby górnych przejść dla dużych zwierząt na odcinku południowym. Uzasadnić i wyjaśnić, brak potrzeby budowy typowego przejścia dla dużych zwierząt na odcinku Lipowica – Tylawa.

96. Rozważyć objęcie monitoringiem większej ilości przejść dla zwierząt, w tym średnich i małych wraz z podaniem szczegółów monitoringu.

97. W raporcie podano, iż stosownie do wyników badań geologiczno – inżynierskich może zmienić się położenie niwelety drogi. Oszacować w jakim zakresie może zmienić się niweleta i jak to wpłynie na parametry przejść dla zwierząt.

98. Uszczegółwić zakres obowiązków nadzoru przyrodniczego (ze szczególnym zwróceniem uwagi na nadzór herpetologiczny). Oszacować potrzeby osobowe dla zrealizowania pełnego nadzoru przyrodniczego na etapie budowy i eksploatacji przedsięwzięcia.

99. Przedstawić zakres monitoringu wszelkich elementów infrastruktury, służących ochronie płazów oraz zabezpieczeń elementów stwarzających zagrożenie dla płazów.

100. Przedstawić plan chiropterologicznego monitoringu porealizacyjnego, w którym należy wskazać miejsca (odcinki drogi), w których będzie prowadzony, metodykę (liczbę kontroli, używany sprzęt, itp.) oraz planowany czas trwania (termin zakończenia), podmiot odpowiedzialny za jego realizację. Zaproponowany w raporcie zakres monitoringu porealizacyjnego nietoperzy winien być poparty analizami i danymi pochodzącymi z przeprowadzonych przed realizacją badań terenowych dla zobrazowania rzeczywistego wpływu przedsięwzięcia na populacje nietoperzy, w szczególności stanowiące przedmiot ochrony obszarów Natura 2000.

101. Przedstawić szczegóły prowadzenia zaproponowanego w raporcie „monitoringu zoologicznego” na terenie obszarów Natura 2000.

102. Wyjaśnić, czy planowany jest monitoring siedlisk przyrodniczych.

103. W raporcie zaleca się „wykonać inwentaryzację herpetologiczną na etapie sporządzania ponownego raportu o oddziaływaniu na środowisko”. Należy wyjaśnić zasadność przeprowadzenia tej inwentaryzacji.

104. Określić, jakie niebezpieczeństwo dla zasobów przyrodniczych wiąże się z brakiem szczegółowego rozpoznania warunków geologiczno – inżynierskich na tym etapie, (np. podmokłości czy osuwisk), a tym samym brakiem rozpoznania oddziaływań (np. osuszanie, zagęszczanie gruntu, stosowanie murów oporowych) i ich istotności.

105. W pełni uzasadnić, iż przy wyborze wariantu WB1-alt brano pod uwagę kwestie przyrodnicze, a nie kierowano się głównie opinią społeczeństwa, na co wskazują niektóre zapisy raportu.

106. Rozważyć likwidację lub zmianę lokalizacji (wariant WB1alt) węzła „Tylawa” (posadowienie w kompleksie leśnym), rozważyć zmianę lokalizacji węzłów „Babica” i „Domaradz” ze względu na ochronę niezabudowanych dolin rzecznych.

107. Rozważyć możliwość poprowadzenia planowanego przedsięwzięcia estakadą wzdłuż całej doliny rzeki Jasiołka, w celu ochrony doliny Jasiołki jako korytarza ekologicznego.

108. Rozważyć i poddać ocenie oddziaływania na środowisko inny wariant osiągnięcia celu przedsięwzięcia.

109. Uzasadnić, iż kryteria przyrodnicze przyjęte do porównań wariantów w analizie wariantów są wystarczające. Określić na jakiej podstawie nadano wagę poszczególnym kryteriom. Przedstawić szczegóły analizy wariantów.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż część informacji, dotyczących np. wskazania umiejscowienia gawry lub innych miejsc ważnych z punktu widzenia ochrony gatunkowej, może być informacją zastrzeżoną i wymagającą wyłączenia z publicznego udostępnienia, na podstawie art. 16 ust. 1 pkt 6 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie,

udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Dlatego wskazane jest wydzielenie tych informacji z części opisowej i graficznej raportu i umieszczenie ich w osobnym dokumencie, który nie będzie podlegał udostępnieniu.

Z uwagi na zakres uzupełnień, wskazane jest przedłożenie ujednoliconej wersji dokumentu.

Na podstawie art. 36 Kodeksu postępowania administracyjnego informuję, że w związku z koniecznością uzupełnienia dokumentacji, nie jest możliwe załatwienie przedmiotowej sprawy w terminie ustawowym. Załatwienie sprawy nastąpi w terminie **trzech miesięcy** licząc od dnia skompletowania pełnego materiału dowodowego. Jednocześnie nadmieniam, iż zgodnie z art. 35 § 5 Kpa, do terminu załatwienia przedmiotowej sprawy nie wlicza się terminów przewidzianych w przepisach prawa do dokonania niezbędnych czynności w prowadzonym postępowaniu, obejmującym m. in. prawidłowe skompletowanie materiału dowodowego.

**Z up. REGIONALNEGO DYREKTORA
OCHRONY ŚRODOWISKA W RZESZOWIE**

(-)

Magdalena Grabowska

II Z-ca Regionalnego Dyrektora Ochrony

Środowiska